

כנס מיוחד של הכנסת

הישיבה המאתיים וחמישים ושמונה של הכנסת התשיעית

יום שני, כ"ד תשרי תש"ם (15 אוקטובר 1979)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

1. חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 7), תש"ם—1979; 2. חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 4), תש"ם—1979; 3. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 25), תש"ם—1979; 4. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 13), תש"ם—1979.

היו"ר י. שמיר:
תודה.

היו"ר י. שמיר:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ישיבה זו זומנה על-פי סעיף 33 לחוק יסוד: הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוכיר הכנסת נ. לורד:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הריני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה, הצעות חוק אלו:

ב. הצעה לסדר-היום

מצבן הכספי של הרשויות המקומיות

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש אותך להמשיך בדבריך.

יעקב זאק אמר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, לא ייתכן להעלות נושא כה חשוב כאשר חברי הכנסת מפריעים. אי-אפשר לדבר כך. אמנם יש סדרים חדשים בכנסת, אבל תנו להעלות נושא כאוב.

קראנו למושב מיוחד זה של מליאת הכנסת כדי להתריע על האפשרות שתוך זמן קצר ביותר עלולה כל המערכת של השלטון המקומי בישראל להתמוטט ולקרוס תחתיה וראשי הרשויות המקומיות לא יוכלו לספק שירותים חיוניים ביותר לאוכלוסייה, כגון: הוצאת אשפה, טיפול בבעיות חברתיות, אחזקה שוטפת של ערינו, תשלום לספקים ולקבלנים, העברת הקצבות למוסדות החינוך, משכורות לעובדים ועוד.

תיאור זה, אדוני היושב-ראש, כולל את כל הרשויות ואת כל ראשי הרשויות המוניציפאליות בארצנו ללא הבדל אם העיר גדולה או שהישוב הוא קטן, וללא כל הבדל בהשתייכות פוליטית של ראש העיר או הרשות. הגני להתבהר שאין ראשי הערים מאיימים, חלילה, להשביט שירותים. הרי הם האנשים הנושאים באחריות ציבורית כבירה, ואין מצבם דומה למפעל תעשייתי ולשירות חיוני אחר. עליהם להתריע כי ללא תבן אין לבנים וללא תקציבים ריאליים ומותאמים אין הם מסוגלים לתת את השירותים לאזרחיהם, דהיינו לכלל תושבי מדינת ישראל.

חברי הכנסת, מדוע ההתריעה מופנית לממשלת ישראל ולמשרדיה? משום שכ-80% מתקציבי הרשויות המקומיות מיועדים למתן שירותים ממלכתיים מובהקים — שירותי חינוך, סעד, רווחה ועוד, שירותים שלמעשה

היו"ר י. שמיר:

נשמע עתה הצעה דחופה לסדר-היום בנושא: מצבן הכספי של הרשויות המקומיות. רשות הדיבור לחברי הכנסת אמיר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, הצעה לסדר.

היו"ר י. שמיר:

רצוי שתגיש בכתב. אבקש לשבת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מבקש לדעת מה עמדי המיקרופונים האלה.

היו"ר י. שמיר:

תקבל הודעה בזמן. אבקש לשבת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אפשר לדעת מה הדבר הזה?

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת מאיר פעיל, אני קורא אותך לסדר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני יכול לקחת אותו אלי?

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת מאיר פעיל, אני קורא אותך לסדר, אני קורא אותך לסדר.
רשות הדיבור לחברי הכנסת אמיר.

יעקב זאק אמר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, הרעש באולם — —

הדרוש ובהיקף ריאלי. קיים פער של כ-2.4 מיליארד לירות בבסיס החישוב של שנת 1979 בין דרישות השל-טון המקומי לבין אישורי משרדי האוצר והפנים. כאן יש לתוסף עוד את התחייבויות משרד החינוך בסכום של מאות מיליוני לירות למען הקמת מבני חינוך — בנייה שנסתיימה או שנמצאת בתהליך ואשר אדורה, כאמור, על-ידי משרד החינוך. רצוי לציין שבתוך הסכום מים שהזכרתי כלולים חובות העיריות לבנקים בסך של כ-80 מיליון דולר.

14 מיליארד לירות חסרות היום בתקציב השוטף של הרשויות המקומיות. בממדי האינפלציה של מאה אחוז יחסרו לפעולות פונקציונאליות שוטפות כ-40 מיליון לירות ליממה, ונא להבין את גודל המבוכה והתיסכול: למעלה מ-1,600,000 לירות לשעה אחת, ואני מדגיש: לשעה אחת בלבד. משרדי הממשלה אינם מעבירים בזמן את מה שהם חייבים לרשויות המקומיות ועל כך לא חלים כל קנסות וריבית. לעומת זאת, אם רשות מקומית תאחר ביום אחד בתשלום לביטוח הלאומי, היא מוצאת עצמה מחויבת לשלם דמי ביטוח מוגדלים בשיעור של 20% עם אפשרות הגדלת הקנס עד ל-50%. וכן הדבר לגבי מס הכנסה. חובות הרשויות לשלטונות המס צמודים במאה אחוזים בתוספת ריבית בנקאית. נשאלת השאלה: מדוע לא נחייב את משרדי הממשלה באותה ההצמדה ובאותה הריבית שבהן מחייבים את הרשויות המקומיות? היכן הצדק?

חברי כנסת, פרט לראשי הערים ולראשי הרשויות המקומיות אינני בטוח אם רבים הם התופסים את היקף האסון הפיננסי שלתוכו הצעירה הממשלה את הרשויות המקומיות. בניית מוסדות חינוך רבים נעצרה בינתיים, או עומדת להיעצר, והדבר אמור הן באזורי הפיתוח והן בערים הגדולות המבוססות.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

רק הממשלה אשמה? הרשויות לא "עזרו" בעניין זה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

התאור בסבלנות, תבין גם זאת. קריית-אטא איננה היחידה, היא אולי הראשונה שזעקתה נשמעת.

מדובר היום בהיערכות חירום כלכלית במשק. ראשי הרשויות המקומיות מוכנים לתרום את חלקם להיערכות חירום זו. אולם יש לזכור, ואני אומר זאת בראש וברא-שונה כראש העיר דימונה בנגב המתפתח, כי על אף כל הנכונות, העשייה וההירתמות לפעולות חסכון וייעול, יחסא לאמת מי שיגש לנושאת הרשויות המקומיות כפי שניגשים במשרדים ממשלתיים. יש לזכור שכ-80% מתקציבי הרשות המקומית משועבדים מראש להוצאות קבועות וקשיחות כמו שכר ופרעון מילות, ואם יוחלט לקצץ יש לשאול: האם נותר עוד ממה לקצץ?

משרדי הממשלה הם האחראים למעשה —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

מה דעתך, במקום שיהיו מנגנונים פסולים —

(קריאה: אין שומעים את קריאות-הביניים.)

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מציע שתתרגל לנוהג החדש, תקום בבקשה, לך למיקרופון, ואז נשמע מה אתה רוצה לומר.

הי"ד ש. ארבל-אלמזלינו:

אם יהיה שקט, ישמעו את הקריאות,

הוכתבו בחוק על-ידי הכנסת והממשלה והם מבוצעים בפועל על-ידי הרשויות המקומיות בישראל. עלי להבהיר כי נובע מכך שרק כ-20% מתקציבי הרשויות מופנים למתן שירותים ופעולות הנתבעים בפועל ולמעשה על-ידי הרשויות עצמן, כגון: הוצאת אשפה, סליט כבי-שים, תאורת רחובות ועוד. מכאן ניתן להבין כי משרדי הממשלה מטילים פעולות ביצוע שלהם על רשויות מקומיות אך בלי להעביר לרשותן את הכספים והתקציבים בזמן הדרוש ובהיקף הריאלי, ואילו הרשויות המקומיות חייבות לשלם בזמן לגורמים שונים במקום הממשלה, והן הן הנושאות בריבית הגבוהה, בהצמדה ובקנסות.

מדובר, אדוני היושב-ראש, בתשלומים לספקים כדי להבטיח את שירותי ההזנה לילדינו וכן מדובר בתשלום מים לקבלנים כדי להבטיח שלא יהיו עיכובים בהקמת מבני חינוך לבתי-הספר ולגני-הילדים למען יוכלו להמשיך לפעול ללא הפרעות. כל זה, חברי הכנסת, מאלץ את ראשי הרשויות המקומיות לחפש מקורות כספיים, אם בצורה של הלוואות צמודות החונקות את הרשות ואם בדולרים או במטבע זר אחר.

בטרם אגע במספרים הרלבנטיים לדיון זה רוצה אני לקבוע בכל האחריות כי שורת ההחלטות שנתקבלו במרכז השלטון המקומי בראשותו של ידידי פנחס אילון, ביותרף ראשי הרשויות המקומיות מכל הסיעות והמפלגות הפוליטיות בארץ, היו החלטות אחריות ממדרגה ראשונה מבחינה עניינית וציבורית. נשאלת השאלה: האם קבלת החלטה שלא לקחת הלוואות בדולרים ובריבית גבוהה ולא לסבך את המשק הלאומי איננה אחריות ראיה לציון? האם השקעת מאמצים רבים לחסון ולייעול את העבודה בכל תחומי פעולתה של הרשות המקומית, חרף כל הקשיים, איננה בגדר אחריות ציבורית?

אדוני היושב-ראש, בששת השבועות האחרונים קיימו ראשי מרכז השלטון המקומי פגישות אין-ספור עם שרי האוצר, הפנים והחינוך ועם ועדות הכספים והפנים של הכנסת. כולם חשו והבינו את המצב החמור שבו נתון השלטון המקומי. אולם לכלל הכרעה ומעשה לא הגיעו ואילו הגרעונות והחובות הולכים ותופחים.

רבתי חברי הכנסת, האם ידוע לכם שכל רגע, ואני מתכוון ממש לרגע זה שחולף כאן בדיון, שבו אין מקבלים החלטות, עולה למשגל המסים הישראלי במיל-יוני לירות, דבר הנובע מהמשך תפיחת החובות של הרשויות המקומיות שלנו? כדי לסבר את האוזן מה היקף הבעיה הכספית-תקציבית אציין מספר נתונים, בחלקם הגדול מקובלים גם על שר הפנים ועל יועציו. אולם ההיקף הוא כה עצום שאין שום אפשרות לעבור לסדר-היום ללא טיפול מיידי ואין לפעול בשיטת הטלאים וה-הורמה החלקית אלא על-ידי טיפול כולל, יסודי וריאלי במכלול הבעיה התקציבית הזאת.

הבעיה היא שיש מחסור של 13—14 מיליארד לירות בערך לשנת התקציב הנוכחית, ועשו, בבקשה, את החשבון ותיווכחו עד לאילו סכומים אנו מגיעים: כ-5.5 מיליארד לירות לעידכון תקציב שנת 1979, וזאת כתור-צאה מהסכמי השכר וההתייקרויות. נתון זה נכון לחדש יולי 1979 ומקובל על שר הפנים וחבר עוזריו. עלי להדגיש כי סכום של 4.8 מיליארד לירות הוא חוב מצטבר של כלל הרשויות המקומיות, שמקורו החל בשנת 1975 — נכון לחדש אפריל 1979 — ואשר רובו נובע מאי-העברת כספים ממשלתיים לרשויות המקומיות בזמן

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

— על משרדי הממשלה מוטלת האחריות להורמת הכספים לרשויות לצורך ביצוע המדיניות שנקבעה על-ידי אותם משרדים עצמם. הדעת נותנת שמשרדי הממשלה ידאגו בהקשר זה גם לפעולות המתחייבות מהבעיות שנתעוררו עקב המשבר הכלכלי שנוצר במדינה, ובעיקר משבר האינפלציה שאחראית לו בראש ובראשונה הממשלה.

פעולות כמו עידכון הוצאות הרשויות המקומיות, הורמת שוטפת של כספים למניעת כירסום על-ידי האינפלציה, הערכה והגדלה של התקציבים הקשורים בפיטוח על-ידי הרשויות המקומיות, במקום לנקוט פעולות מינימאליות אלה שיאפשרו תיפקוד הרשויות המקומיות, שלא לדבר על פיתוח — עדים אנו לכך כי כל החליים של החברה הישראלית הוצבו למעשה על כתפי ראשי הרשויות המקומיות ועובדיהן.

אין עוד שדה פעולה מטעם הממשלה הנוגע לרשויות המקומיות שלא נפגע מהזנחה וזילזול בצרכים החייניים על-ידי מניעת תקציבים, בעיקר מטעם משרד החינוך עקב שביחת האטה של גזבריות המחוזות השונים ברחבי הארץ.

חברי הכנסת, במצב זה, כאשר ראשי הרשויות מקומיות ועובדיהן מתרועעים במאמצים לאלתר פתרונות דחופים לתשלום משכורות, להשגת תקציבים והעברת תשלומים מסעיף לסעיף, כאשר קבלנים וחברות משתמשים מלבצע עבודות למען הרשויות, וכאשר המנגנונים המוניציפאליים כבולים בהוראות וחוקים שהמציאות עושה אותם פלסטר ומונעת יישומם באורח נכון, במציאות זו נעשות פעולות הגופים הנבחרים והעובדים ברשות לא רק קשות ביותר אלא בלתי-אפשריות לחלוטין. המציאות הזאת שומטת את הקרקע מתחת לרגלי הנבחרים, מתסכלת אותם, ואין בכוחם להתוות מדיניות מקומית ולקחת חלק אקטיבי ומשמעותי בתחומים שעליהם הם מופקדים כנבחרים במישרין. התפקיד העיקרי שנותר לנבחרי הרשויות הוא לקלוט את רעמי הציבור וועמו, לשמש יעד להתקפות ולביקורת חזיתית ולהתמרמרות נגד השלטון המרכזי, הממשיך לנוח על זרי דפנה בניחותא ובשלווה מדומות.

וכאן, חברי הכנסת, אין לי ברירה אלא להביע מעל במה זו, כראש עיר וכשותף ללבטתם ולצרותיהם של עמיתי ראשי הרשויות המקומיות בארץ, את החשש כי הממשלה בתיפקודה הלקוי, בתיפעול כל משרד ומשרד לחוד וכקולקטיב אחד, מודעת היטב לכך שדרכה הכלכלית והחברתית נכשלה, שכשלונו מוליך להתפוצצות קאטאסטרופאלית רבת-השלכות, ולכן אין לה אלא הרצון להשתמש מהסכת מסקנות. כל מה שהממשלה הזאת רוצה לעשות הוא —

(קריאות)

— לטשטש את מקור הכשלון, היקפו ומשמעותו תיו ולקוות לישועה כלשהי ממקור בלתי-ידוע. היריבות הפנימיות בתוך הממשלה והדלון בקביעת מדיניות וקבלת החלטות, הם ההתעסקות העיקרית של הממשלה, ואל לה להטיל את האשמה על הנושאים בעול העשייה, המתמודדים יום-יום בחיפוש פתרונות למצוקותיה של האזרח ובחיפוש דרך לשרתו ולהקל עליו את עול הקיום.

רבתי חברי הכנסת, כדוברים של עמיתי ראשי הרשויות המקומיות, בהיותי חבר הכנסת, נאלץ אני להעמיד את בית-המוחקקים הישראלי על חומרת המצב המתמשך, המחריף והולך. עמיתי ואני מועיקים את דעת הציבור בישראל ומתריעים על העתיד הקודר והטומן בחובו דילדול המעש של הרשויות המקומיות שועד כה מבורך היה, אם הממשלה על משרדיה השונים לא תשכיל בעוד מועד לתקן את המעוות ולהזרים מייד את חובותיה לרשויות המוניציפאליות למען אפשר להם המשך פעולה תקינה ובריאה לקהילה.

כנסת נכבדה, ניסיתי בדברי היום להיות צמוד לבעיה הקונקרטית והתאמצתי מאוד לא לגלוש לתחומים אידאולוגיים-פוליטיים ולעריכת חשבון נוקב כוללני על מחלליה של הממשלה, וזאת כדי להבליט ביתר שאת את השוקת השבורה שאנו רואים אותה לפנינו.

לכן הריני מבקש לקיים בנושא כאוב זה דיון במליאת הכנסת, בתקווה שהבית כולו ילך באותו נתיב ברור של הנושא המוניציפאלי, שהיתה לי הזכות והחובה להעלותו היום לפני הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, היות שאני חושב ששאלת התקציב המוניציפאלי והשאלות המוניציפאליות בכלל אינן עניין לחלוקה בין אופוזיציה לבין קואליציה, הריני מציע לבית להעביר את העניין הזה לוועדה, ולפי דעתי מדובר בוועדת הכספים, כי סוף סוף היא הוועדה הקובעת את התקציבים.

תופיק פוזי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה לוועדת הכספים? לוועדת הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

יש שני חלקים לנושא הזה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אם יש ויכוח לגבי הוועדה, זה ייקבע בוועדת הכנסת.

מאיר פעיל (מתנה שלי):

ועדת הכספים תתן להם כסף. ועדת הפנים — תברר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

על כך לא צריך להתווכח. אני מבקשת לשבת. חבר-הכנסת פעיל, אני מבקשת לשבת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

המיקרופון מקולקל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

את קולך שומעים גם בלי רמקול. אני מבקשת לשבת.

(קריאות)

זאב כין (המערך):

כבוד היושבת-ראש, אני מבקש לפתוח את המיקרופונים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מבקשת לאפשר לשר לדבר. חבר-הכנסת פעיל, נא לשבת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

למה אין מאפשרים — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
עכשו את היושבת-ראש, תפתחי את המתג.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אינני ממנה על הפעלת הרמקולים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
את רוצה לחזור לשלטון, יש לך שלטון ביד. תקחי את השלטון ביד. תשתמשי בו. את הממונה על הרמקולים.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אל תצעק, תדבר בכנסת כמו שצריך, חבר-הכנסת פעיל. אל תדבר כאן בצורת דיבור כזאת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
רוצים לחזור לשלטון ומפחדים להפעיל את הרמקול.

יעקב זאק אמיר (המערך):
מי שסגר את הרמקולים רצה לחבל בדיון. אני מדגיש, את מחבלת בדיון.

דב שילנסקי (הליכוד):
אתה הופך את הכנסת לקרקס.

יגאל אלון (המערך):
אני מציע לאפשר לשר הפנים להשיב.

נר יעקבי (המערך):
תנו לו אוטונומיה מסוימת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
חברי הכנסת, הנושא העומד לדיון הוא רציני. את עניין הרמקולים נברר במהלך הישיבה. קודם כול, אני מבקשת את חברי סיעת המערך, חבר שלכם העלה את הנושא, הוא נושא מכובד, אנא הקשיבו לדברי שר הפנים. את עניין הרמקולים נברר במהלך הישיבה. אני מבקשת שקט.

שר-הפנים י. בורג:
גברתי היושבת-ראש, הקולות הרמים על אודות הרמקולים אינם נוגעים לאותם הדברים שאני רוצה לומר. (חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קרי-את ביניים)

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
חבר-הכנסת פעיל, תן לנהל את הישיבה. באת היום מצויד במרץ רב. זה נושא רציני.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כבוד היושבת-ראש, תמיד יש לי מרץ.

שר-הפנים י. בורג:
גברתי היושבת-ראש, במאמץ נואש אני מנסה להתחיל בפעם השלישית את דברי ואני מקווה שימצא אוזניים קשובות.

ברצוני לומר שעניין המשק המוניציפאלי והתקציבים המוניציפאליים איננו מתחלק לפי אופוזיציה וקואליציה, אלא הוא נוגע ליסוד שבו אנחנו כולנו שותפים — לשרותים הציבוריים, אשר בחלק מסויים ניתנים על-ידי הורוע הממלכתית, הורוע המרכזית, ובחלקם ניתנים על-ידי הורוע המקומית.

הוצאות החינוך — בחלק גדול על חשבון המקום, וחלק גדול על חשבון המרכז; וכן שירותי רווחה. כל הדברים הללו ניתנים גם בורועות ממלכתיות מרכזיות

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
ביקשתי ממך לשבת. באלום המליאה יושבים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני מבקש להפעיל את המיקרופונים.

שר-הפנים י. בורג:
אני שמח על המרץ שבו חזרו חברים מהחופשה. אני מקווה שהרמקולים פועלים כפי שצריך.

ברצוני לומר כאן: המקום הטבעי של הברור בעניינים המוניציפאליים הוא ועדת הפנים. מדובר בעניין תקציבי. כן העמיד זאת חבר-הכנסת זאק אמיר ונדמה לי שתקנון הכנסת אומר שענייני תקציב שייכים לוועדת הכספים. אם יש מי שסבור שצריך לשנות את התקנון, הרי יש בתקנון הוראות הקובעות כיצד עושים זאת, אבל זה לא ענייני כאן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אדוני שר הפנים, לא כדאי להתווכח בנקודה הזאת. יש חברי כנסת המציעים להעביר את הנושא לוועדת הפנים. ועדת הכנסת תקבע בסוגיה הזאת על-פי התקנון.

זאב כין (המערך):
אין שומעים את קריאות-הביניים.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אני שומעת אותך, חבר-הכנסת כץ.

שר-הפנים י. בורג:
גברתי היושבת-ראש, התקנון אומר שאם יש חילוקי דעות בין חברי הכנסת לאיוו ועדה יש להעביר נושא

תופק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה סגרו את הרמקולים? על דעת מי זה נעשה?

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
זה לא עומד על סדר-היום. אפנה את השאלה הזאת ליושבת-ראש הכנסת ונברר את העניין. אני מבקשת בסוגיה הזאת לא להעלות קריאות-ביניים ולא שאלות שאינן יכולה להשיב עליהן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נעשה הפסקה.

יעקב זאק אמיר (המערך):
נושא הרשויות המוניציפאליות נבלע בתוך הוויכוח על הרמקולים. מחר-מחרתיים לא יוכלו הרשויות לתפקד והאחריות לכך תהיה מוטלת על כולכם. לא יהיה מי שיוציא את האשפה מהרחובות. הרמקולים מקפחים את הנושא.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
חבר-הכנסת אמיר, שמענו את קריאתך הנרגשת. חברי הכנסת, הנושא הוא רציני מכדי לבזבזו כך את הזמן שנועד לדיון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה כך משתקיים?

ארי אבנרי (מחנה שלי):
גם הכנסת היא נושא רציני. הטיפול של היושבת-ראש שייך לתנועת התחייה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אינני יכולה להשיב על השאלה הזאת. אעביר אותה ליושבת-ראש הכנסת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
55 מיליון לירות.

שר-הפנים י. בורג:

חכה למשפט השני, תצק יותר. באותו תקציב מוגדל — מוגדל אולי לא באותה מידה שהעיריה מצדיקה, אבל תקציב שיש בו עשרות מיליונים יותר, לא מספיק, גניח, אבל עשרות מיליונים יותר מאשתקד — ההכנסות העצמיות של אותה עיריה, שבשנת 1978 היו 24 מיליון לירות, יהיו, לפי הערכת העיריה, כך הוצע בתקציב לשנת 1979, לאור הטענה המוצדקת שיש אינפלציה, רק 21 מיליון לירות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הציטוט אינו מדויק. המספרים מעוותים ולא מדויקים. היתיי ראש העיר היחיד שביקש ביקורת צמודה לתקציב שהגשתי. אין זה הגון לטפל בדימונה בלבד. היו פטורים של עובדים בלתי-יעילים. הוצאתי אותם לפנסיה. כאשר נשים בהריון יצאו לחופשה לא נתקבלו במקומן עובדות אחרות. אירגנתי את העיריה באופן טוטאלי.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חבר-הכנסת ז'אק אמיר, מה זה — נאום?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אין לו זכות לדבר רק על דימונה. אני חבר הכנסת היחיד שמעלה את הבעיה.

שר-הפנים י. בורג:

אנחנו מדברים על מספרים ולא על אקטואבות. אם חס חלילה קיבלתי מספר לא מדויק, לא אחבייש לקום ולומר שהמספר לא היה מדויק. אני מדבר כאן על סמך המספרים שבידי. המספרים שבידי מראים שבנוגע להכנסה העצמית היתה ההצעה שלכם בשנה זו נמוכה מאשתקד.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אינני רוצה להגיד לאלה שנתנו לך את המספרים למי אין מראים חצי עבודה.

שר-הפנים י. בורג:

אני מדבר על סמך המספרים שבידי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

כשר האוטונומיה, איך אתה יכול לדבר בצורה כזאת?

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חבר-הכנסת אמיר, אני קוראת אותך לסדר. אי אפשר להמשיך בצורה כזאת.

שר-הפנים י. בורג:

אני רוצה לומר יותר, גם אם זה אולי לא ינעם לך. אני אומר את הדבר כדי שחברי הבית ידעו מה המציאות במדינה. העיריה הזאת מביאה מכספיה היא, ממשאביה, ממקורותיה — 8% של התקציב. 92% מה תקציב באים ממקורות ממלכתיים. אינני אומר זאת לשם התקפה. זאת עיר טובה, עיר יפה, עיר שאני מתכבד בה. בכל אופן, העניינים צריכים להיות ברורים כדי שלא נצקע "עליהם" רק בנוגע לתקציב שבא מן המדינה. מורי ורבותי, כנסת נכבדה, גברתי היושבת-ראש, עלינו להתחיל בישיבות הרגילות כדי להיכנס לקצב עבודה רגיל ולשקט הרגיל. אני רוצה להעיר שתי הערות.

וגם בזרועות מקומיות.

מה קרה, בייחוד בשנה הזאת? בנוסף לאותו הוויכוח, שבו בדרך כלל משרד הפנים עומד בתווך, באשר הרשויות המקומיות דורשות סכום מסויים, האוצר אינו נוטה לכך ואנחנו בתווך מנסים לשכנע את אלה ואת אלה — בשנה הזאת נשתנו פני הדברים על-ידי הקצב האינפלציוני וקצב ההכנסות של הרשות המקומית, שבוודאי אינם יכולים לגדול באותו קצב כפי שעלו ההוצאות לפי עליית המחירים ולפי השכר.

אם באמת המצוקה מתבטאת בחוסר סכום של מיל-יארדים לירות או קצת פחות — על כך אנחנו עושים בירורים. לא כאן המקום לברר אותם ולכן הצעתי את ועדת הכספים.

ברצוני לומר — ואני אומר את הדברים לחבר-הכנסת אמיר ואני אומר אותם דרך הבמה הזאת לכל אלה העוסקים בסוגיות המוניציפאליות — הקשר בין הזרוע הממלכתית-המרכזית לבין הזרוע המקומית-הלוקאלית צריך להיות קשר דו-סטרי. אם משרד הפנים דורש דיווח מדויק ובזמן, הזכות והחובה על משרד הפנים לדרוש זאת, והחובה של הרשות המקומית למסור את הדיווח חים בזמן כדי שלא יהיו ויכוחים בינינו על דברים בעלמא, אלא על דברים יותר חשובים.

אני רוצה לציין, לשבחם של אותם ראשי רשויות המנהלים את ענייניהם בקפידה ובהצלחה, שכרוב רובן של הרשויות המקומיות, למרות המצב הקופתי, התנהלו השירותים וניתנו השירותים כדבעי. בתי-הספר נפתחו בשנת הלימודים, לפני חודש וחצי, ללא כל שיבושים מצד הרשויות המקומיות. אלפי מוסדות חינוך נפתחו בזמן. מבנים הועמדו לרשות החינוך. ציוד נמצא במקום. שירותי התברואה פועלים. אחזקת הכבישים נעשית כסדרה. גנים ציבוריים מתנהלים כתקנם. חופי הים, בריכות השחייה, מערכות המים, הגיקו, הביוב — השי-רותים הללו — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הידע אתה, אדוני שר הפנים, שאלפי ילדים מתגלגלים בחורבות ואין להם כיתות לימוד? הידע אתה אדוני השר, שמבנים שהיו צריכים להיבנות אינם נבנים?

משה קצב (הליכוד):

אתה ידע שלא שולמו מסים ברשויות המקומיות.

שר-הפנים י. בורג:

אמרתי: במרבית הרשויות. למה אמרתי מה שאמרתי? אנחנו צריכים להיות בסביבת האמת, לא בסביבת תדמיות שהן שקר. אני קובע שכרוב המקומות רוב השירותים פועלים כתקנם. אמרתי זאת כדי לשבח את הרשויות הללו. אין זה גורע מהערתו שאני מבקש דיווח בזמן וגם תקציבים שמתחשבים במדיניות הכלכלית ובמצב. אביא דוגמה ממקום שיש לי הכבוד להיות שם אורח כבוד ואשר הנואם שקדם לי יש לו הכבוד לעמוד בראשו. כבר באפריל — בינתיים היו עיכובים, עיכובים שעליהם אנחנו מנהלים ויכוחים — החליטה עיריית דימונה על תקציב גדול ב-27% ממה שמשרד הפנים היה מוכן לאשר. חבר-הכנסת אמיר, אני מבקש ממך לדבר עם ראש עיריית דימונה. באפריל הציעה עיריית דימונה תקציב שהוא גבוה ב-27% ממה שאנחנו הצענו. הצענו עלייה מ-138 מיליון לירות ל-205 מיליון לירות. אותו תקציב, עם תוספת המיליונים — — —

ממריץ אותה עד הסף האחרון. אין זכות לאופוזיציה לדבר על המצב הוה. היא החלה בו, והיום היא מסייעת לממשלה בכל מעשה של כשל ומעילה בתפקידה הלאומי, הציוני והיהודי.

נטישת שדות הגפס בסיני, שקיבלה חותם הכשרה של האופוזיציה, היא מכה הרבה יותר חמורה למצבנו הכל-כלי מאשר הביזבוז וחוסר היכולת של הרשויות המקומיות לתפקד. הביזבוז הקאטאסטרופאלי של פינוי צה"ל מסיני מהווה מכה כלכלית, בצד העובדה שהוא מהווה מכה בטחונית ולאומית. ובניית התשתית החדשה בנגב, מעמסה זו מבחינה כלכלית-כספית עלולה חס וחלילה להמיט עלינו אסונות כאלה ששום חילופי שלטון לא יוכלו למנוע אותם. הפקרת ערים וישובים במרחב שלמה, בחבל ימית — ובקרב המערך מבטיח לנו סילוק ישובים גם מיהודה ושומרון — זהו שורש הרע, זהו השורש הטראגי של מצבנו היום. זהו חלק מהמדיניות הממטיה על כולנו לא רק אסון בטחוני, אלא גם פשיטת-רגל כלכלית וחברתית, שהמצב ברשויות המקומיות הוא רק חלק ממנה.

על כן, גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את העניין מסדר-היום, כדי שהכנסת תוכל לתת דעתה על הבעיות האמיתיות, על הרשויות המקומיות התובעות את המבט אל עתידן וצמיחתן בארצנו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני שואלת את חברי הכנסת אמיר: האם אתם מסכים להצעת שר הפנים להעביר את הנושא לוועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך): כן.

(קריאות מספסלי המערך: לא.)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

אני שואלת את חברי הכנסת אמיר: האם אתם מסכים להצעת שר הפנים להעביר את הנושא לוועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך): לא.

שר-הפנים י. בורג :

גברתי היושבת-ראש — — —

משה שחל (המערך):

על-פי איזה תקנון מדבר עכשיו שר הפנים מעל הדוכן?

שר-הפנים י. בורג :

גברתי היושבת-ראש, לאור מה שדיברתי עם חברי הכנסת אמיר, לפני שעליתי על דוכן זה, הבינתי שהוא מעוניין בבירור ספציפי של הנושא בוועדה. אבל אם אינו מסכים — אני מסכים לדיון במליאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

שר הפנים מסכים לדיון במליאה.

שר-הפנים י. בורג :

אני רוצה לומר עוד משפט, כדי שיירשם בפרוטוקול.

הבינתי — והיה לי יסוד להבין — מתוך השיחה עם המציע, שהוא בעד בירור הנושא בוועדה. אם הוא איננו בעד העברת הנושא לוועדה, אני אינני נגד דיון במליאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
חברי הכנסת יחזקאל זכאי, נא לא להפריע.

שר-הפנים י. בורג :

הוא חבר ועדת הכספים. הוא ישמע פרטים בוועדה.

שלמה הלל (המערך):

עליך להתרגל לכך שעליך להופיע בוועדת הפנים, לא בוועדת הכספים.

שר-הפנים י. בורג :

לא אתה תכתוב לי היכן להופיע אלא התקנון. התקנון הוא הקובע מה צריך לעשות.

אנחנו ערים לכך שקצב האינפלציה גדול מקצב ההכנסות של הרשויות. לכן הלכנו בדרך של עידכונים, קונסולידציה, ולכן אנחנו הולכים להעלות את האשראי. אני בהחלט מודע לכך שתקציבי הרשויות המקומיות צריכים להיות ריאליים ושהתשלומים על-ידי המשרדים הממשלתיים צריכים להגיע בזמן. זוהי דרישה מוצדקת ביותר של הרשויות המקומיות ויחד עם השלטון המקומי ננסה למצוא מוצא, תשובה.

הואיל והעניין חשוב ביותר ויש לברר מספרים מדויקים, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. הצעתי להעביר את הנושא לוועדת הכספים. ועדת הכנסת יכולה להחליט אם ההצעה נכונה או לא.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

מה דבר הסכנה של הפסקת השירותים? על כך לא שמענו אף מלה אחת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לחברי הכנסת משה שמיר, להצעה.

משה שמיר (בנא"י):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר את העניין מעל סדר-היום.

תחילה, הערה קלה על "אירשויות מקומיות". הנושא הוא: רשויות מקומיות. הכנסת קיבלה היום אי-רשויות מקומיות, אי-רשויות לדבר מן המקום. סתימת קריאות הביניים שהתחוללה כאן לעינינו במין טריק טכני היא נסיון עלוב, שאני בטוח שיסולק על-פי בקשת הכנסת ודעת הציבור. אולי אפילו תוך 24 שעות. זו הוכחה נוספת לתיסכול של הממשלה הזאת ושל הליכוד שאינם יודעים איך להסתדר עם עצמם ואיך להסתדר עם הכנסת עד כדי תגובות היסטוריות ואבדן חוש הפרופורציה. זה ממש עניין מבוזבז, מעציב ומביש.

לנושא עצמו: אני מכיר, גברתי היושבת-ראש, כמה רשויות מקומיות שאין להן מצוקה כספית; אני מכיר כמה רשויות מקומיות שאין להן אפילו מצב כספי. למשל: ימית, אופירה, או רשות מקומית הנמצאת בחיתוליה, שהייתי בה הבוקר — גבעון החדשה, בלב הרי שומרון. אלה הבעיות האמיתיות של הרשויות המקומיות בישראל. שם הסכנה האמיתית למצבנו הלאומי, לכלכלתנו, לעצי מאותנו. על זה המערך אין בו העז לומר מלה, לא לכיוון זה ולא לכיוון אחר. תחת זאת הוא בא ומנסה לעורר דעתנו על בעיה שהוא, המערך, במשך עשרות שנות שלטונו הרה אותה, הגה אותה, יצר אותה ועמד על עריסת הבצק והשמרים שבהם היא תפחה.

המצב הכספי במדינה, המצב הכספי של הרשויות המקומיות, גברתי היושבת-ראש, הוא חלק מהמפולת הכלכלית הכללית במדינה, שהמערך החל בה והליכוד

מים הלימודים בחדרים שכורים, במקומות שונים, בלתי-היגייניים ובלתי-מתאימים ללימודים. אין להמשיך במצב שבו מספר העובדים הסוציאליים ברשויות הערביות לפי שיעור של 1,000 תושבים הוא פחות מ-1 ל-10 בהשוואה למצב הקיים במגזר היהודי. אין להמשיך במצב של צפיפות ושל חוסר תכנית שיכון ממשלתיות לנצרכים ולזוגות הצעירים בערים ובכפרים הערביים, ואין להמשיך במצב שבו מעכבים את אישור תכניות המיתאר ולא מר-חיבים את שטח הבנייה בכפרים באופן שיהיה תואם את הגידול באוכלוסיה.

הארוחות הניתנות לתלמידים בכל בית-ספר יהודי אינן ניתנות בבית-ספר ערבי כלשהו. ומפעלי התעשייה — מקומם לא יכירם בערים ובכפרים הערביים.

זכותן של הרשויות המקומיות הערביות להתארגן ולהתלכד כדי להשיג שוויון זכויות. גלוי וידוע שהרשויות המקומיות הערביות רואות עצמן כחלק בלתי-נפרד מן הרשויות המקומיות בארץ והן מיוצגות על-ידי מרכז השלטון המקומי וועדותיו השונות. מכל מקום, הרשויות המקומיות הערביות, הסובלות ממדיניות של אפליה המכוונת לרששו אותן ולעכב את התפתחותן, יש להן בעיות מיוחדות ועניינים משותפים המחייבים אותן להתארגן ולהתאחד ולהקים את הוועדה הארצית כדי שזו תנהל את המאבק המשותף של הרשויות המקומיות.

נסיגותיהם של שרי הפנים והחינוך להתכחש לוועדה זו ולא להכיר בה כנציגה של הרשויות המקומיות הערביות וסירובם להיפגש באורח רשמי עם חברי הוועדה כדי לדון בבעיות של תקציבים ובתי-ספר, כל אלה מעידים על החרפה במדיניות האפליה והקיפוח הלאומי כלפי המוני הערבים הישראלים. כידוע, בכנס-היסוד שהתקיים ב-1974 ואשר בו הוכרו על הקמת הוועדה הארצית, נכח ונשא דברים מנכ"ל משרד הפנים מר קוברסקי. כמירון השתתפו בכנס מר שמואל טולידאנו, לשעבר יו"ץ ראש הממשלה לענייני ערבים, יושב-ראש ועדת הפנים, חברי ועדת הפנים, הממונה על מחוז הצפון, נציגים של משרדים ממשלתיים שונים, חברי כנסת והמוכיר לשעבר של מרכז השלטון המקומי.

אני קורא מעל במת הכנסת לכל משרדי הממשלה לזנות את מדיניות האפליה כלפי הרשויות המקומיות הערביות, להשוות את התקציבן להקציב הרשויות היהודיות, להפסיק את גילויי האפליה והקיפוח הלאומי ולדון עם הוועדה הארצית המייצגת את הרשויות המקומיות הערביות בבעיות השונות של רשויות אלה.

היו"ר ש. ארבל: אלמוזלינו :

חברי הכנסת, אנהנו עוברים להצבעה. לפנינו שלוש הצעות : (א) לקיים דיון בנושא במליאה; (ב) להסיר את הנושא מסדר-היום; (ג) להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמידה להצבעה זו את ההצעה לקיים דיון במליאה מול ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

אורי אבנרי (מחנה שלי): מי נמנע?

היו"ר ש. ארבל: אלמוזלינו :

שר הפנים הודיע שהוא מסכים לדיון במליאה. לכן ההצעה להעביר את הנושא לוועדה אינה קיימת.

לפניכן נרשם חבר-הכנסת טובי להצעה להעביר את הנושא לוועדה. לאחר שירדה הצעת שר הפנים להעביר את הנושא לוועדה, אני מוסרת את רשות הדיבור לחבר-הכנסת חנא מוויס להצעה להעביר את הנושא לוועדה.

חנא מוויס (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): (נושא דבריו בערבית להלן תרגום הדברים בעברית)

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, בראשית דברי אני רוצה להביע את מחאתי על סגירת המיקרו-פונים. דבר זה הוא המשך לצעדים הבאים להגביל את החופש של חברי הכנסת ואת זכויותיהם. אנו תובעים לבטל נוהג זה העומד בסתירה לזכויות חברי הכנסת.

גברתי היושבת-ראש, אנהנו נימנע מהצבעה ונבשש להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ש. ארבל: אלמוזלינו :

איוה נושא ?

חנא מוויס (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נושא הרשויות המקומיות.

זעקתו של מרכז השלטון המקומי התובע להקציב את התקציבים הדרושים להבטחת המשך קיומם של השירותים המקומיים וההחלטה בדבר הפסקת ההסדר של קבלת הלוואות במטבע חוץ או בריבית גבוהה, כל אלה חייבים לזעזע את המשטר. ידוע שהרשויות המקומיות זקוקות למענקים באורח דחוף לכיסוי הגרעון המצטבר והמגיע כיום לכדי 13 מיליארד לירות. ללא מענה קים אלה תחולנה הרשויות המקומיות לספק את רוב השירותים הניתנים על-ידן לציבור, ולא יהיה להן הכסף הדרוש לתשלום משכורות לעובדים ולמורים התיכונים, הן לא יוכלו לפרוע את חובותיהן לקבלנים ולא יוכלו לקיים את שירותי ההזנה בבתי-הספר ולספק את צרכי הסעד.

הרשויות המקומיות הגיעו למצב הזה בגלל התקציבים הנכסים עליהן, שאינם תואמים את ההתייקרויות ואת האינפלציה, וכן עקב כך שהמשרדים הממשלתיים השונים אינם מעבירים את הכספים שהם חייבים במועד, דבר המאלץ את הרשויות המקומיות לקחת הלוואות במטבע חוץ או בריבית כבדה. בשל כך הגיעו הרשויות המקומיות לחובות מצטברים ולחוסר יכולת לפרוע את חובותיהן.

ואם קרב הרשויות המקומיות היהודיות, המקבלות בממוצע 10,000 לירות לנפש בתקציב הרגיל, הגיע המצב לכדי איום בהפסקת השירותים, קל וחומר ברשויות המקומיות הערביות, שבהן הסכום הממוצע לנפש בתקציב הרגיל נע בין 2,000 ל-5,000 לירות במקרה הטוב ביותר.

אכן, לא נוכל לדמיין לעצמנו כיצד אפשר לייעד בתקציב הרגיל לעיר הערבית נצרת, שמספר תושביה מגיע ל-45,000 נפש, 132 מיליון לירות, בשעה שמקציבים לעיר כמו צפת, למשל, שמספר תושביה פחות מ-15,000 נפש, יותר מ-190 מיליון לירות.

מצב זה של הרשויות המקומיות הערביות אינו יכול להימשך בצורה כזאת. אין להמשיך במצב שבו מתקיי-

הניצבים כגלמי מתכת יוסרו ותפתח רשת המיקרופונים לדיון חפשי בין חברי הכנסת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מבקשת רשות הדיבור להודעה אישית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הודעה אישית — בסיום הישיבה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
הייתי בין הנמנעים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הנמקת הימנעות מהצבעה — כן, הודעה אישית — לא, בבקשה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בשעת הדיון הזה שמעתי מפי אנשי משרד הפנים שהדיון על הנושא יתקיים אולי תוך חצי השנה הבאה. אנחנו במצב שאין למדינת ישראל שר פנים, למעשה אין גם מבכ"ל, כי הם עוסקים באוטונומיה ונוסעים לחוץ-לארץ. נושא הרשויות המקומיות מופקר לחלוטין והדברים נוגעים לשירותים היומיומיים לכלל האוכלוסיה. אני מבקשת מעל במה זו להודיע שאם בשבוע הבא לא תהיה דרישה לדיון במליאת הכנסת ולהסקת מסקנות בעניין זה, חובתנו להודיע לציבור שבנושא ענייני הפנים אין בממשלה הזאת לא שר, לא משרד, לא דואג, ולפיכך יצטרכו הציבור וראשי הרשויות המקומיות להסיק מסקנות מכך, כי במציאות הנוכחית — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
וממשלה יש?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אין ממשלה, אבל יש מעין ממשלה. בעניין זה אין גם מעין, כי אין אדם אחראי לדברים, אין מי שמנסה לעשות דבר בנושא זה. ועכשיו, כאשר התקבלה ההצעה וההחלטה לנהל דיון במליאה וכאשר לפי סדר-היום יכולים הדברים להידחות לחצי שנה ושום דבר לא ייעשה, כי לאיש במערכת הממשלתית לא איכפת עניין זה, עלינו להתריע שהממשלה חייבת להתחשב בצרכים של האזרח ולכן היא צריכה לדרוש שבשבוע הבא יתקיים דיון במליאה — כל חברי הכנסת יש להם מה לומר בנושא זה, הם מייצגים גם רשויות מקומיות — ואם הדבר לא יהיה, לא תהיה דרך לציבור, לרבות הרשויות המקומיות, אלא לפעול בדרך חוץ-פארלאמנטרית, ואין הדבר טוב כל-כך לכולנו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

נעביר לתשומת-לב יושב-ראש הכנסת, הקובע את סדר-היום, את בקשתה של הכנסת שהדיון יתקיים בהקדם האפשרי.

ג. חילופי גברי בוועדות הכנסת

מטעם סיעת המערך, בוועדת החוץ וההגנה: במקום חבר-הכנסת מיכאל חריש ייכנס חבר-הכנסת עוזי ברעם;

מטעם סיעת הליכוד, בוועדת הפנים ואיכות הסביבה: במקום חבר-הכנסת אמנון לין ייכנס חבר-הכנסת אהוד אולמרט.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
מי נמנע?

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הוחלט לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

שלמה הלל (המערך):
אבל בהקדם, גברתי היושבת-ראש, לא בסחבת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
נעביר בקשה זו ליושב-ראש הכנסת, הקובע את סדר-היום, שהדיון יתקיים בהקדם.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה — — —

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, אדוני שר הדתות, חבר-הכנסת גדעון האוזנר, אני מבינה שעדיין לא נכנסנו לשיגרה של עובר-דת הכנסת, אבל מה שקורה היום עדיין לא היה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
הגיגה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הגיגה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כמו שאמרה כבוד היושבת-ראש: מה שקורה היום עדיין לא היה. אנחנו החלטנו להימנע מהצבעה על עניין תקציבי משרד הפנים לרשויות המקומיות כדי להביע מעל במה זו את מחאתנו על השתקת המיקרופונים של חברי הכנסת ועל הצבת גלמים אלה ממתכת במרכז הבמה של הכנסת כתחליף לוויכוח חפשי ושוטף. אנחנו יודעים שהחלטה זו לא נעשתה על-ידי שום מוסד של הכנסת — לא יושב-ראש הכנסת וסגניו, לא ועדת הכנסת — אלא זו החלטה שרירותית של היושב-ראש, ואני חרד מאוד. כנראה קשה לו להבין שהכנסת הוא כנס של גברתי ציבור והדיון בכנסת צריך להיות דיון ושיחה בין שליחי האומה והוא חושב לעצמו שהכנסת היא כנס סטודנטים ממושמצים שצריכים לשבת כילדים קטנים נאלמים בפני היושב-ראש.

אני מביע את מחאתי בשם סיעת שלי, ואני מניח — גם בשם חברי כנסת אחרים. אני עומד על כך שהנושא ייבדק בוועדת הכנסת ושהמיקרופונים החדשים האלה

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זיידל, בשם יושב-ראש ועדת הכנסת, להודעה על חילופי גברי בוועדות.

הלל זיידל (בשם ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכנסת אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות:

ד. הצעה לסדר-היום

הפקעת אדמות פרטיות ביהודה ובשומרון

כולה מה פירושה של התחייבות פומבית ומוסמכת הניתנת מעל במה זאת? האם יכול היה להיעשות כדבר הזה במדינה מתוקנת כלשהי? האם יעלה בכלל על הדעת שהבטחת ממשלה לפארלאמנט תישאר תלויה ועומדת — אין מקיימים אותה, אין מיישמים אותה, אך גם אין משנים אותה ואין חוזרים ממנה, כאילו לא היה ולא נברא? ואנחנו, חברי הכנסת, האם אנחנו ממלאים את תפקידנו? עשרים שבועות חולפים, ואין אנו קמים כאיש אחד, בלי הבדל קואליציה ואופוזיציה, לתבוע את עלבוננו של הפארלאמנטארים הישראלי. קיבלנו התחייבות מפורשת, כנציגי העם וכשליחיו, והיא נעשית פלסטר בכל יום, שהרי לאחר שקיבלנו את ההתחייבות הזאת לא זו בלבד שנשנת "הדסה" לא פונו אלא שנתאפשר לה, בהיתר הממשלה, לבוא לבניין "הדסה" ולצאת ממנו כאוות נפשן, ובזמן האחרון התירה הממשלה גם לגברים להצטרף אל נשותיהם.

חברי הכנסת, מדוע לא ימשיכו אנשי גוש אמונים — כפי שהם עושים בעצם השעות האלה ממש — לקעקע את שלטון החוק במדינה? מדוע לא ירמסו את כלליו היסודיים של המשטר הדמוקרטי? אין כאנשי גוש אמונים לדעת כי גבורתה של ממשלה זאת בהצהרותיה, אך למעשה אין כמותה לכניעה, לקבלת תכתיב, לרקד על פי החליל, לבטל דעתה, אם יש לה זאת, מפני דעתם של "המשיחים הקמים לנו, מוכי התסביך והמתנשאים", כמאמרו של ראש ממשלתנו על אנשי גוש אמונים. איזה ערך יש לאזהרות הממשלה, להפניותיה, לתביעותיה, להתחלטותיה אם אנשי גוש אמונים יודעים אל נכון שהאלימות משתלמת, שיש שכר לפרובוקציה?

עובדה: ידן של נשות "הדסה" על העלייה והיא מכתיבה להם, לכולנו, למדינה כולה את הפעולות והמעשים. הממשלה הזאת, הבטחותיה אינן הבטחות, התחייבויותיה אינן התחייבויות; היא אומרת לעם ולנו כאן דברים שאינם אמת.

חברי הכנסת, ב־13 ביוני עליתי על דוכן זה לדבר בשם סיעתי והעליתי את ההצעה לסדר-היום על פרשת אלון-מורה. אמרתי אז לבית כי התנחלות אלון-מורה לא באה לעולם מרצון. לא הממשלה רצתה בה בזמן הזה ובמקום הזה. היא באה לעולם באונס, באיומים וב"הפחדות". שר החקלאות קם להשיב ואמר — ואני מצטט: "עוד בנובמבר 1977 קיבלה ועדת השרים להתנחלות הח' לטה להקים ישוב באלון-מורה". עד כאן ציטוט.

חברי הכנסת, לא היה ולא נברא. לא היו דברים מעולם. האמת רחוקה מרחק ת"ק פרסה מן הדברים האלה של שר החקלאות. לו היה בהם שמץ של אמת, לו ניתן היה להוכיחם אפילו בהוכחה קלושה, היתה שמחה הממשלה להמציא הוכחה זאת לבית-המשפט; אבל בתצורה היר לבית-המשפט כתובים דברים שונים לחלוטין, העומדים בסתירה גמורה לדברי שר החקלאות בכנסת והמאשרים דברי שלי במלואם. כי כה כתב מזכיר הממשלה בתצהירו — ואני מצטט: "ב־7 בינואר 1979, בעקבות הפגנה בלתי-מאורגנת של אנשי גוש אמונים על כביש באזור שכם, נתקיים דיון בוועדת השרים לענייני בטחון, אשר קבעה: א. גרעין אלון-מורה מועמד להתנחלות בעתיד הקרוב; ב. על מועד ההתנחלות ומקומה תחליט המ-

הו"ר ש. ארבל-אלמולינו:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: הפקעת אדמות פרטיות ביהודה ובשומרון. את ההצעה יביא לפנינו חבר-הכנסת שריר בשם סיעת המערך.

יוסי שריר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, לפני שאני פותח בדברים הרשומים על סדר-היום אני מבקש לצרף את מחאת סיעתי, סיעת המערך, על סגירת המיקרופונים ואנחנו מצפים שהיושב-ראש יחזור בו בהקדם מן ההחלטה הבלתי-נסבלת הזאת.

חברי הכנסת, הממשלה הזאת אמרה דברים רבים שאינם עומדים במבחן המציאות. חמור מזה: הם אינם עומדים במבחן האמת. את הדברים המופרכים האלה אמרה הממשלה לכנסת, היא אמרה אותם גם לעם. גם אתמול, לאחר ישיבת הממשלה השבועית, לא דברי אמת נאמרו לנו.

החלטת הממשלה מאתמול אינה החלטה טובה, היא גם אינה החלטה רעה. כמו הרבה החלטות של ממשלה זו גם האחרונה היא תמקנית ושתמשנית, פחדנית ומאוזנת עיניים, ראשית, היא מסיחה את הדעת מן העיקר, והעיקר הוא שהממשלה ממשיכה לספח בפועל את הגדה המערבית על-ידי הקמת עוד התנחלויות בלב הגדה, בלב לבם של ריכוזי אוכלוסייה ערבית צפופים, מחזקות את ההתנחלויות האלה ומרחיבה את גבולן. ושנית, הממשלה הוציאה, כביכול, מתחת ידה החלטה ראויה לשבח: אין מפסיקים קרקע פרטית. אך לא מיניה ולא מקצתיה: רוב רובן של אדמות הגדה, כ־80% מן האדמות האלה, אינן ממשלתיות וגם פרטיות אינן. אלו הן אדמות בלתי מוסדות הנחשבות אדמות ממשלתיות. על חלקים נכבדים של האדמות האלה יושבים ערבים ומעבדים אותן שנים רבות והן כאדמה פרטית לכל דבר, רק שאינן רשומות בתור כאלה בספרי המסים והקניין. לכן על-פי החלטת הממשלה מאתמול יופקעו אדמות כאלה והממשלה תמשיך לשחק את משחקי המלים, הנוסחאות ודיקדוקי הסמאני טיקה הריקה, כאילו הוליקה את כל העולם שולל ולמעשה לא תיתעשה אלא אך ורק בעצמה.

חברי הכנסת, ב־4 ביוני, לפני ארבעה חודשים וחצי, עלה על דוכן זה חברי, חבר-הכנסת מאיר תלמי. היה זה זמן קצר לאחר שנשנת ריית-ארבע פלשו לבניין "הדסה" בחברון. חבר-הכנסת תלמי הזהיר את הממשלה בכל לשון של אזהרה מפני הפגיעות המתברכות בשלטון החוק במדינה. שר הבטחון השיב לו וקרא מעל דוכן זה לפנות את בניין "הדסה" בכל ההקדם. הוא הבטיח לכנסת כי התפרצות לבתים היא תופעה שהממשלה, בלשוננו, מעולם לא השלימה אתה ולא תשלים אתה גם בעתיד. מר ויצמן אמר אז כי הואיל ומדובר בנשים ובילדיהן החליטה הממשלה לנסות תחילה ולשכנע את הנשים לפנות את הבניין מרצונן הטוב.

חדש עבר ודבר לא קרה; חודשיים — והמצב הבלתי נסבל בעיני עומד; שלושה חודשים — ואין כל שינוי; ארבעה חודשים — ונשות בניין "הדסה" בשלהן; כעשרים שבועות כבר מאחורינו, ומהתחייבותו של שר הבטחון לכנסת לא נותר אלא גל של מלים וקצף של הבטחות שווא. האם מבין שר הבטחון, האם מבינה הממשלה הזאת

יוסי שריד (המערך):

במימון הממשלה ובהשתתפות הממשלה. שר החק-
לאות היה שם במוצאי שבת וכיכר יחד אתם.

זידאן עמשי (התנועה לשינוי ויזמה):
בושה. העולם כולו ער לזה.

יוסי שריד (המערך):

והממשלה שלנו, חברי הכנסת, ממשיכה לשבת על
העץ הגבוה, שטיפסה עליו בסולם הדמאגוגיה, החולשה
וההתרפסות, וממשיכה לנסר את ענף הדמוקרטיה שעליו
היא יושבת.

זלמן שובל (הליכוד):

מי מממן את הפעולות של "שלום עכשיו"?
(קריאה: הסי. אי. אי.)

לא הסי. אי. אי.

(חברי הכנסת מ. פעיל קורא קרי-
את ביניים)

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

— — — ושולח לך את החשבון.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת פעיל, שב במקום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אין מקרופון.

היו"ר י. שמיר:

שב במקום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני, אסור לעמוד?

היו"ר י. שמיר:

שב. דבר מהשולחן.

יוסי שריד (המערך):

זה הרגע שבו עלינו להחליט מה יקר לנו מזה:
הממשלה הזאת או המשטר הדמוקרטי שלנו; על מי
יהיה עלינו לוותר — על מר בגין ועל חבריו או על
הדמוקרטיה הישראלית.

הנסיון מוכיח, המציאות מוכיחה — והיא חזקה מכל
דיבור נוסף של שר זה או אחר — כי אם ממשלה זאת
תמשיך לכהן, תחזיק מעמד, יצאו אנשי גוש אמונים
מן המאבק, שהם מבטיחים לנו, וכל תאוותם בידם;
ייעצו כל הגדרות, יופקעו בסופו של דבר — בלי שום
לב להחליטה מזדמנת של ישיבת ממשלה — עשרות אלפי
דוגמים של קרקע פרטית, אם לא למעלה מזה, יקומו
עוד ועוד התנחלויות בלב ריכוזים צפופים של אוכלוסיה
ערבית, ייתפסו עוד ועוד בתי ערבים ונחלותיהם, בסיס
מעמדנו הבין-לאומי יישבר ללא תקנה, ואחרוני ידידינו
יפנו לנו עורף. המחלוקת בינינו כאן תכלה כל חלקה
טובה של הבנה ושל הסכמה.

הפילוג בעם יהפוך את הריקמה היהודית קרעים
ואחינו באשר הם יעזרו מאתנו את חוצנם. חבל יחסינו
הדק עם שכנינו הערבים יימתח עד למידת הסכנה המי-
דית והשלום העומד רק בקושי על רגליו יקרוס תחתיו.

שלה בהתאם לשיקולים הנאותים; ג. בעת קביעת אזור
ההתנחלות תתחשב הממשלה ככל האפשר במשאלות
גרעין אלון-מורה. רצונו של גרעין אלון-מורה להתיישב
באזור שכס הובא, כמובן, גם בחשבון על-ידי ועדת
השרים לענייני בטחון ועל-ידי הממשלה, בין היתר שיקר-
ליהם, בעת הדיונים שבהם אושרה ההחלטה לתפוס את
השטח לצרכים בטחוניים, עד כאן נוסח התצהיר של
מזכיר הממשלה.

אין זכר, רבותי, להחלטה מנובמבר 1977 אלא מדובר
במפורש בינואר 1979, בעקבות הפגנה בלתי-מאושרת
של אנשי גוש אמונים על כביש באזור שכס.

מה ייעשה לשר, מה ייעשה לשרים, מה ייעשה לממ-
שלה שאינם אומרים אמת? מה ייעשה לממשלה המדווחת
לבית-הגנבה דיווח חלקי, מקוטע, מסולף, מבולבל
ומעוות? בכל מדינה מתוקנת, כאשר ממשלה היתה נתפסת
בקלקלה כזאת, היא עצמה היתה מתפטרת, גם בלי להי-
דרש ליוזמה פארלאמנטרית כלשהי מצד האופוזיציה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

רק אריק היה נשאר.

יוסי שריד (המערך):

ומה ייעשה לממשלה המוסיפה להידבר, לנהל משא-
ומתן, להתרצות ולהתפשר עם גורם שאינו מכיר כלל
בהחלטות הממשלה והכנסת? מתנחלים בניגוד לחוק —
יושבים אתם; מפגינים בניגוד לחוק — מקבלים אותם
לשיחה ב"רוח טובה"; תוקפים את חיילי צה"ל — מאשרים
להם עוד התנחלות; פורצים את הגדרות ומשתלטים על
קרקעות לא להם — מבטיחים להם הבטחות ועוד יושבים
אתם ומשוחחים ברוח טובה ומאשרים עוד התנחלות
ומבטיחים להם עוד הבטחות. הם, אנשי גוש אמונים,
האויבים המסוכנים ביותר לשלטון החוק במדינה ולשלום
העוברי בינינו לבין מצריים, הם מצהירים — ואני מצטט
מעתון "מעריב" של יום שישי האחרון: "בשיחה באחד
מישובי גוש אמונים בשומרון התנצל יושב-ראש המטה
המבצעי, חבר מרכזי בעפרה, על שיטעמים מובנים לא
יכול למסור פרטים אופרטיביים. בעתיד הקרוב ביותר
יפתחו כל 27 הישובים ביהודה ושומרון וחבל עזה במאבק
חדשני שכמותו לא ידענו בהיקפו ובשיטותיו" — אומר
יושב-ראש המטה המבצעי, והוא ממשיך: "זה גם מבצע
לוגיסטי ענקי. מתכנני המבצע משוכנעים כי בדרך זו
יאלצו את הממשלה לחת את הדעת, אולי בפעם הראש-
נה ברצינות, על המשמעות האיומות הנגזרות על עם
ישראל מן האוטונומיה בשער. זה לא יהיה מאבק צמחוני.
אם לא יהיה הסדר קרקעות, יהיו עימותים קשים ומכאי-
בים. אין מנוס מחיזור המאבק ומתחרפתו." והמראין
שואל, שימו לב, חברי הכנסת: "האם המבצע צופן בחובו
עימות אלים עם כוחות הבטחון וזרועות החוק במדינה?"
תשובה: "התשובה לשאלה זו תלויה במידה רבה בהתנה-
גות ממשלת ישראל."

כלומר, חברי הכנסת, אולטימאטום לממשלה. אם
היא לא תתנהג יפה, לשביעות רצונם של אנשי גוש
אמונים, יהיה גם עימות אלים עם כוחות הבטחון ועם
זרועות החוק במדינה, ואין להוציא זאת, חלילה, מכלל
חשבון.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

וכל הפעולות האלה נעשות במימון הממשלה. זאת
הנקודה.

שר-ההקלאות א. שרון :

בעקבות זאת הוצגה לפני הממשלה תכנית התיישבות, לא אותה תכנית שרצינו, לא הייתי אומר אותה משאלת-לב שהיתה לנו, הייתי אומר גם לא מה שצריך — הרבה פחות מכך, רק ההכרחי ביותר שנועד למנוע אותן סכנות.

הממשלה קיבלה בעקבות זאת שורה של החלטות, וההחלטות האלה בוצעו. אמנם בתחילה היו פה חברים שליגלו ואמרו: אלה ערי דמה, ישובי רפאים; אבל לאט לאט התברר שהם לא דמה ולא רפאים, אלא הם מתפתחים בקצב מהיר ככל שהמדינה יכולה להרשות במשאביה ומתוך התחשבות בנעשה בשטח.

התכנית שהוצגה לפני הממשלה לא היתה תכנית מקרית, לא היתה בנויה על קאפריזה כזו או אחרת, לא היתה בנויה על משאלות לב, לא היתה בנויה על רגשות דתיים, לא היתה בנויה על עניין רגשי — היא היתה בנויה על דבר אחד — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

איך לטרפד את הסכמי קמפ-דייוויד. על כך היתה בנויה. זה תפקידך בממשלה. לכך אתה יושב בממשלה.

שר-ההקלאות א. שרון :

אמרתי שהתכנית היתה בנויה — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אמרתי.

שר-ההקלאות א. שרון :

אמרתי ועשיתי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה שאתה אומר ומה שאתה עושה הוא אסון לישראל.

הוי"ר י. שמיר :

חברי-הכנסת פעיל, אל תפרז בקריאות-ביניים.

אדוני השר, אתה לא חייב להשיב לכל קריאת-ביניים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה תמצית האסון של ממשלת הליכוד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שואף לדיקטטורה.

הוי"ר י. שמיר :

חברי הכנסת, אבקש שקט. חבר-הכנסת פעיל, יש גבול לקריאות-ביניים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אסון לאומי מיניסטריאלי יושב שם. מטרפד כל משא-ומתן וכל חלקה טובה.

הוי"ר י. שמיר :

חברי-הכנסת פעיל, אבקש אותך פעם אחרונה להפסיק.

שר-ההקלאות א. שרון :

התכנית היתה בנויה על צרכיה הבטחוניים של ישראל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה כבר סיפור חדש.

שר-ההקלאות א. שרון :

מה הן בעיותיה של ישראל ביהודה ובשומרון?

חברי הכנסת, אין אנו משלים את עצמנו. גם במצב דברים זה לא תפנה הממשלה מרצונה את מקומה. אך האם מותר לנו להאמין כי הבית הזה מסוגל להתאחד בשניים: האחד — לא תהיה שום כניעה נוספת, שום ויתור לגוש אמונים, לא תינתן לישובי שום עזרה כל עוד לא יתברר לכולנו, במשך שנה לפחות, שחוקי המדינה הזאת הם גם חוקיהם ועל פיהם הם חיים, שכל נסיון נוסף לפגוע בחוק ידועא ללא פשרות? והשני — יחליט הבית הזה שלא תופקע עוד קרקע פרטית לצרכים של התנחלות, לא במישרין ולא בעקיפין.

אם על שניים אלה נתאחד ונסכים — אנחנו את שלנו עשינו והאחריות כולה על הממשלה ועל שריה. אם לא נתאחד ולא נסכים — גם עלינו האחריות וגם הבית הזה לא יינקה.

הוי"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לשר ההקלאות, לתשובה.

שר-ההקלאות א. שרון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום העשירי לדצמבר 1977 התקיים דיון בנושא האוטונומיה, בו השתתפה קבוצת שרים. בדיון הזה אמרתי בין היתר שה-אוטונומיה היא תכנית שניתן לחיות אתה. באותו זמן היתה זאת התכנית היחידה שאפשר היה על בטיסה להמשיך במשא-ומתן עם מצרים, להגיע לשלום, כפי שאמנם קרה, אבל ללא ספק לא תכנית קלה, לא תכנית פשוטה, אבל תכנית שניתן לחיות אתה; אך אמרתי שהיא יכולה להיות גם מלכודת מוות לישראל. היא יכולה להיות תכנית שתיתן לנו אפשרות להתקיים, אבל היא יכולה להיות גם הצהרת בלפור של מדינה פלשתינאית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה מתחיל לתפוס משהו.

שר-ההקלאות א. שרון :

זה הדבר שאנחנו נמנע, ואנחנו נמנע אותו מפני שכבר קיימת מדינה פלשתינאית ואין שום סיבה להקים מדינה פלשתינאית שנייה. יש מדינה פלשתינאית, ירדן היא מדינה פלשתינאית, פרט לבית המלוכה. כדי שחכמת זאת תימנע וכדי שלא תיקלע ישראל לאותה מלכודת מוות יש לנקוט שורה של צעדים. וההבדל בין האפשרות לחיות לבין מלכודת מוות תלוי במה שנעשה בשנים הקרובות. הערובה היחידה למניעת אותה סכנה של הקמת מדינה פלשתינאית, שהיא לא תקום ביהודה ושומרון — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתה עוד תראה אותה, האמין לי.

שר-ההקלאות א. שרון :

הערובה היחידה לאי-העברת קו גבול בארץ-ישראל המערבית — הערובה היחידה, שהיא יותר חזקה מכל חוזה מדיני, מכל ניסוח של סעיף כזה או אחר בהסכם כזה או אחר — הערובה היחידה לכך היא רק התיישבות יהודית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

במלים אחרות: אתה הולך להפר את החוזה שממלת ישראל חתמה. זו הכוונה של דבריד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

נגיד כבר כן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה הלבשתם נשים הרות מדי צבא? תסביר לנו זאת.

שר-החקלאות א. שרון:
בעיה שלישית של ישראל היא איך לוודא שירושלים תמשיך להיות בירתה היהודית — וכך היא תהיה לתמיד — של מדינת ישראל. אלה היו שלוש הבעיות המרכזיות שהביאו לתכנית. ומה היו תשובותינו לבעיות האלה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
המלה "שלום" לא קיימת. זה לא קיים בתחום הת-עניינותכם. שלום — יוק.

שר-החקלאות א. שרון:
במשך השנתיים האחרונות היו פה פטפטני שלום רבים, אבל שלום השיגה רק הממשלה הזאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
איפה?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
ואתה, אדוני השך, פטפטן של מלחמה. אם כבר לפטפט, יותר טוב לפטפט על השלום. אתה אפילו שקששן של מלחמה.

שר-החקלאות א. שרון:
הבעיה השנייה, אמרת, היא בעיית החזית המזרחית, והבעיה השלישית היא בעיית ירושלים. ומה היו תשובותינו: בנושא רצועת החוף החלטנו להקים שורה של יישובים. אלה אינם יישובים חקלאיים אלא יישובים עירוניים-קהילתיים הנמצאים במרחק של 15 עד 20 קילומטרים ממזרח למה שהיה הקו הירוק — הוא איננו קיים עוד — במקומות ששולטים על אזור החוף, במקום שהאוכלוסיה הערבית היא דלילה יחסית, על קרקעות הנמצאות בידי המדינה או קרקעות בלתי-מוסדרות שגם הן קרקעות מדינה — אמנם יש לגביהן תביעות אבל הן קרקעות מדינה — במקומות שהם החיוניים ביותר מבחינה שליטה על אזור החוף. לא בכל מקום שרצינו וגם לא בכל מקום שצריך, אלא רק במקומות החיוניים ביותר לבטחוננו.

לבעיה השנייה נתנו תשובה בהמשך למה שעשתה הממשלה הקודמת — בהוספת יישובים בבקעת הירדן ובמורדות המזרחיים. גם פה נעשתה ההתיישבות על קרקעות מדינה, ואם מדובר במקומות הגבוהים יותר, הרי על קרקע טרשית.

תשובתנו לבעיה השלישית, בעיית ירושלים, היתה שברצוננו לוודא שירושלים תהיה אמנם בירתה היהודית של מדינת ישראל ושבעוד שלוששים, ארבעים וחמישים שנה הישוב היהודי בירושלים רבתי צריך להגיע למיליון נפש. תשובתנו בנושא הזה גם היא ברובה המשך של מה שהיה בממשלה הקודמת. כוונתי לחיזוקו של גוש עציון, הקמת עיר באזור אפרת, תכנית להקמת עיר באזור תקוע, הקמת עיר באזור מעלה-אדומים, הקמת ישוב קהילתי גדול, אני מקווה, ברימונים, בכוכב-השחר, הקמת ישוב קהילתי — אולי עיר בעתיד — בבית-אל, בגבעון ובבית-חורון. אלה היו תשובותינו.

כמובן, כאשר שומעים את הדיבורים הנאמרים פה, והרי אני יודע שכל מטרה מקדשת את האמצעים, הרי ראשית, הרבה הטוב ביותר — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
למה שר הבטחון בממשלה שלך התנגד לה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מדבר כאילו כבר סיפחתם את יהודה ושומרון. מתי נתקבלה החלטה כזו? מתי סיפחתם את הגדה ורצועת עזה? מתי סיפחתם?

היו"ר י. שמיר:
אני מבקש שקט.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המדינה צועדת לפאשיזם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם מוליכים לאסון חדש, אתם מוליכים למלחמה.

שר-החקלאות א. שרון:
מה הן בעייתיה המרכזיות, מבחינה בטחונית, של ישראל ביהודה ושומרון? — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מה דעתכם ששר הבטחון יסביר ולא שר החקלאות?

היו"ר י. שמיר:
חבר-הכנסת פעיל, אני קורא אותך לסדר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה משונה, שר החקלאות מדבר על בטחון.

היו"ר י. שמיר:
חבר-הכנסת פעיל, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

שר-החקלאות א. שרון:
— — — שלוש בעיות מרכזיות בטחוניות הביאו לתכ-נית ההתיישבות של הממשלה ביהודה ושומרון. בעיה אחת היא העדר כל עומק ברצועת החוף. רצועת החוף של היום, רצועת החוף היהודית, איננה אפילו אותה רצועה שהיתה לנו לפני מלחמת ששת-הימים. האוכלו-סיה גדלה, התפתחה, והרצועה נעשתה צרה. איננו מדב-ריט עוד בארץ-ישראל המערבית על גבולות שיש בהם גדרות תיל או שדות מוקשים. אנו מדברים על גבולות פתוחים. באזור החוף היה גם דבר נוסף: בשיפולים המ-ערכיים של הרי שומרון והרי יהודה יש נקודות השולטות על כל מקום ברצועת החוף שבה מרוכזת רוב רובה של האוכלוסיה היהודית. 60% מהאוכלוסיה היהודית מרו-כזים ברצועה הזאת. זאת היתה בעיה אחת.

בעיה שנייה של ישראל היא בעיית החזית המזרחית.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
למה לא הצגתם את זה לפני הכנסת בצורה מסודרת? למה סיפרתם לנו על ארכיאולוגיה? למה לא הובאה לפני הכנסת תכנית הממשלה לספח את יהודה ושומרון?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כי זו ממשלת "לוקשים", כל שבוע מביאים "לוקש" אחר.

(חבר-הכנסת ת. טובי קורא קריאת-ביניים)

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
מאין התקציב לדברים האלה?

שר-ההקלאות א. שרון:

— — — הדבר הטוב ביותר הוא לעמוד מעל הדוכן הזה ולשקר. מה יותר פשוט מהדבר הזה?

יוסי שריר (המערך):

אתה עושה את זה כל הזמן.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אתה עושה את זה בהצלחה רבה.

שר-ההקלאות א. שרון:

וכדי להזים את השקר הראשון שנאמר פה רק לפני מספר דקות מפיו של חבר-הכנסת המתיימר לעתים לדבר אמת, אני רוצה לקרוא את החלטת ועדת השרים להת-נחלות מיום 23 לאוקטובר 1977: "מחליטים לאשר הקמת היישובים המפורטים: 1. סילת-א-דהר, מעלה-נחל — זה היישוב שהוקם שם; 2. דותן; 3. חארס; 4. תפוח; 5. ג'בל מוכתב; 6. אדוריים; 7. שילה; 8. חורון". חורון הוא בדיוק המקום של אלון-מורה. זה חורון.

יוסי שריר (המערך):

לא דובים ולא יער. למה לא כתבתם זאת בתצהיר לבית-המשפט?

(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קרי-את ביניים)

זה סימן שלכל הדברים האלה אין שחר. זה לא אותו מקום. לא יכולתם להסתמך על זה.

שר-ההקלאות א. שרון:
"9. מתנה-יוסף".

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
למה שיקרתם לכנסת?

שר-ההקלאות א. שרון:

"10. בזק". זו תשובה קטנה לשקר גדול.

יוסי שריר (המערך):

למישהו שיקרתם, או לכנסת או לבית-המשפט. שני הדברים האלה אינם מתיישבים זה עם זה. בגלל כל אחד מהדברים האלה צריכה הממשלה להתפטר. או בגלל שקר לכנסת או בגלל שקר לבית-המשפט.

שר-ההקלאות א. שרון:

האויבים המסוכנים ביותר של עם ישראל — ואני אומר זאת חרף המעשה שנעשה הלילה ואינני חושב שצריך היה להיעשות, אני מדגיש: הוא לא צריך היה להיעשות, אבל חרף המעשה הזה אני אומר שהאויבים המסוכנים ביותר של ישראל הם לא אנשי גוש אמונים, האויבים המסוכנים ביותר של ישראל — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

הם שרים שתומכים בגוש אמונים.

(קריאה: אין שרים כאלה.)

שניים מהם עשו הקפות בחורון ואלון-מורה. שם חדש. כל חור הוא אצלך אלון-מורה וכל חור מקדש את האמצעים.

שר-ההקלאות א. שרון:

האויבים המסוכנים ביותר של ישראל הם לא אנשי גוש אמונים — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אלא אתם.

שר-ההקלאות א. שרון:

— — — אלא התרפסות בפני זרים, השנאה העצמית שאתם כל כך טורחים לטפח ללא הרף, שרק מניעים חולניים יכולים להיות בה. איש לא יכול להבין אותה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תסלח לי, מי טס, מי הלך לשכנע את שר המלחמה המצרי? אתה הלכת להתחנן לפני שר ההגנה המצרי.

הד"ר י. שמרי:

אני קורא לך לסדר פעם שלישית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה הלכת לשר המלחמה המצרי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מדבר כמו מוסוליני. זה סגנון פאשיסטי.

שר-ההקלאות א. שרון:

האויב המסוכן הנוסף הוא ההתגמדות ורצונכם להתגמד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מי הלך להסביר לשר ההגנה המצרי, מי הלך לחסוך את ההסבר לשר הבטחון שלנו?

שר-ההקלאות א. שרון:

רצונכם שכולנו נתגמד, אבל זה לא יצלח. אולי יהיו כאלה שיתרפסו, אני יודע על מעטים מאוד. אולי יהיו כאלה שימשיכו לטפח את השנאה העצמית. אולי יהיו כאלה ביניכם שירצו שנמשיך ונתגמד, שנמשיך להתרפס. אנחנו לא נתרפס ולמצרים נגיד בדיוק מה אנחנו עושים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה מתרפס ואתה עצמך גמד.

שר-ההקלאות א. שרון:

אנחנו לא נתגמד. אנחנו נמשיך ונעשה. עם כל הביקורת שיש לי על המעשים שנעשו הלילה, אנשי גוש אמונים הם היום — אני לא מתכוון היום לאור המעשה הזה, אלא כיום — —

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

אתה גם מתכוון היום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גם היום הם עשו זאת.

שר-ההקלאות א. שרון:

— — — החלוצים האמיתיים של עם ישראל. חבל שאין לנו יותר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

איי-אפשר לשמוע דברים כאלה. כך עלו כל הפאשי-סטים לשלטון. אנחנו צריכים לשמוע דברים כאלה?

רב שילנסקי (הליכוד):

מתי סגרו לך את הפה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

מה זה "מתגמדים"? מדוע אתם שומעים דברים אלה?

שר-ההקלאות א. שרון:

כל מטרה מקדשת את האמצעים. כל האמצעים.

התגמדות אינה ערובה לבטחון. כאשר אתם צועקים ללא הרף "זה יהרוס את השלום" — לאיזה שלום אתם מתכוונים? לשלום שאין עמו בטחון.

זידאן עטשי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני כבר מוותר על השלום, העיקר שלא נהרוס את המדינה.

שרי-החקלאות א. שרון:
למדינה התלויה בחסדי זרים, לעם מגומד — זה לא שלום.

ותהליך השלום מתקיים יחד עם הצעדים הראשונים והחיוניים לבטחונה של ישראל. הדברים האלה נאמרו גם על-ידי אחרים, גם על ידי, בכלל זה הצגת המפה החדשה למצרים. אינני אומר שהם הסכימו אתנו, אבל הם הבינו שיש כאן בעיה. ויש כאן בעיה.

עלינו נגזר, לטוב ולרע, לחיות יחד עם ערבים. אין אפשרות מערבית לירדן, בין הירדן לבין הים, שתהיה מדינה אחת שבה יחיו רק ערבים ומדינה אחת שבה יחיו רק יהודים. מה אתם רוצים, שהערבים יחיו בכל מקום ויהודים יהיו מוגבלים במקומות מגוריהם? זה לא ייתכן. לא שמעתי מפיהם מלה אחת על כך, שלפני מספר ימים דיבר סגן ראש ממשלת מצרים על מסע לשיחרור ירושלים. לא שמענו תגובה.

משה שמיר (בנא"י):
מדוע אתה החרשת?

נדעון האיזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
מדוע הממשלה לא אמרה מלה?

שרי-החקלאות א. שרון:
חבר-הכנסת שמיר, אתה היחיד שאני מוכן לענות לך. אני דיברתי ודברי שודרו. לא שמעתי מפיו תגובה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה חשוב לדעת, אתה שר של מפלגת התחיה. רצוי שידע זאת ראש הממשלה, את מי הוא מחזיק שם. איזה סוס טרויאני.

שרי-החקלאות א. שרון:
אין הסכמה לגבי ירושלים ולא אמרתם מלה בעניין זה.

ההחלטה של הממשלה, בעניין הקמת עיר באזור אפרת ועיר באזור גבעון כחלק מתכניתנו לירושלים רבתה — היא התשובה הטובה ביותר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל האימפריות נפלו וגם האימפריה שלך תיפול.

חיים קופמן (הליכוד):
זה כולל את ברית-המועצות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כל האימפריות נפלו וגם האימפריה הגמדית. על הדוכן נמצא ראש האימפריה הגמדית, גם רוחנית וגם חמרית. בתיאכון.

שרי-החקלאות א. שרון:
אני שמעתי את הדיבורים הבטחוניים וכולם חוזרים ואומרים: הרי צריך להיאחז רק במקום בטחוני, במקום חשבו מבחינה בטחונית, בבקעת-הירדן ובגוש-עציון. אני מתייחס בהערכה לחברים היושבים פה, יש פה הרבה

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כן, כן, אתה מוכיח זאת יום יום.

שרי-החקלאות א. שרון:
החלטתי לבדוק. לא כל מה שהממשלה הקודמת עשתה היה רע. היו גם דברים טובים. הממשלה הקודמת — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
בעיקר במיניו יועץ לבטחון שוטף... .

חיים קופמן (הליכוד):
אולי תיתן למישהו לדבר?

שרי-החקלאות א. שרון:
הממשלה הקודמת החליטה על הקמת אלקנה.

הד"ר י. שמיר:
חבר-הכנסת פעיל, קראתי אותך לסדר שלוש פעמים. אני מתרה בך שתפסיק את ההפרעות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אולי, אדוני — — —

הד"ר י. שמיר:
אני מתרה בך שתפסיק את ההפרעות.

שרי-החקלאות א. שרון:
הממשלה הקודמת, בהחליטה על הקמת אלקנה — וזו היתה החלטה נבונה מאוד — בחודש מאי 1977, החליטה יחד עם זאת להפקיע 4,000 דונם קרקע פרטית. לא 400 דונם של אדמות מדינה חס-וחלילה. הממשלה בהחלטתה אתמול לא קיבלה החלטה על הפקעה של דונם אחד קרקע פרטית ולא 4,000 דונם. היא החליטה על 400 דונם. אבל בהחלטה של 1977, שאני חושב שהיתה החלטה טובה, החליטה הממשלה הקודמת על 4,000 דונם, לא אדמת טרשים אלא אדמה מעובדת שליד הכפר דיר-בלוט וכפר זווייה ובהאורס, מה שקוראים היום אלקנה ב'; 1,000 דונם קרקע ליד אריאל. רכישת הקרקע ההיא חתרה מה לא על-ידי שר הבטחון של הממשלה הזאת ולא על ידי המוסמך לרכישת 1,000 דונם להקמת הישוב בהאורס, אלא על-ידי השרים שזעבר גלילי, פרס ואוזן.

ואפרת, שכל כך נזעקתם, ואני שמח שהממשלה מצאה את הדרך להקים את אפרת שלא על קרקע מעורבת, אפרת זאת שהיא מקום חשוב מאוד — ואיננו יכולים לתבוע עליה זכות ראשונים, זו החלטה של ממשלה קודמת, וראש הממשלה ביקר במקום והוא עצמו איתר את השטח — זוהי תקוע, שבעבורה נתפסו 800 דונם. גם זו החלטה של הממשלה הקודמת. ו-800 דונם של אדמה פרטית. וגם מעלה-אדומים. ואני יכול למנות הלאה והלאה.

הרי אפשר להשתמש בכל אמצעי שרוצים כדי לנגח אינני מנגח. אני חושב שאלה היו החלטות טובות מאוד. לא כל מה שהממשלה הקודמת עשתה הוא רע, היו גם דברים טובים. היום יש רק דבר טוב.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):
היום יש הסכם שלום, צריך לשמור עליו. או לא היה הסכם שלום עם מצרים.

שרי-החקלאות א. שרון:
חברי הכנסת, ההתרפסות איננה ערובה לשלום ושנאה עצמית איננה ערובה להתחבבות על עמי עולם.

חברים בעלי גסיון, אני מציע להוציא את נושא הבטחון מהמילון של עסקנים מפלגתיים. בואו לא נעסוק בזה בקלישאות של עסקנים מפלגתיים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מי אומר? מי אתה אם לא עסקן מפלגתי?

(חבר הכנסת ת. טובי קורא קריאת ביניים)

ואב כין (המערך):
מפני שאתה חי, משפחה אחת, על 3000 דונם.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
חוץ מזה, אתה רואה רק מה שאתה רוצה.

שר־ההקלאות א. שרון:
אבל מה שרציתי לומר לכם הוא: נסעתי בלילה לאלקנה, מאלקנה לאריאל, מאריאל לתפוח ומתפוח נסעתי לאלון־מורה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
ולחורון.

שר־ההקלאות א. שרון:
בדרך ראיתי את האורות של קרני־שומרון וראיתי את האורות של קדומים. וזה רק חלק מן הישובים הקיימים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
היה ירח?

חיו"ר י. שמיר:
אל תשאל.

שר־ההקלאות א. שרון:
ונסעתי מישוב לישוב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מה מצב הנוכחים? היה מעונן או מעונן כבשים?

שר־ההקלאות א. שרון:
נסעתי מישוב לישוב, מאור לאור.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
וכל דרכך חושך אחד גדול.

שר־ההקלאות א. שרון:
באורות האלה טמון בטחונה של ישראל. זהו בטחון זה של ישראל, ויהיו אורות נוספים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו מלחמה חדשה.

שר־ההקלאות א. שרון:
ויהיו ישובים נוספים. והממשלה תאשר זאת, לפי תכניתיה, ותעשה כל מאמץ לא לפגוע בקרקע פרטית, אבל הממשלה תבצע את תכניתיה עד אשר נגיע למצב שבו עם ישראל ישכון לעד בבטחון בארצו.
אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום.

חיו"ר י. שמיר:
רשות הדיבור לחבר־הכנסת מאיר עמית, להצעה להעביר את הנושא לוועדה.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויוזמה):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הייתי מקבל את הטענות של חבר־הכנסת שריד, שאני תומך בהם, אני חושב שהוא הציג את העניין באור נכון, אלא נדמה לי

רב שילנסקי (הליכוד):
חבר הכנסת טובי, אתה מעודד את כל הרוצחים האלה ואתה מדבר על בטחון?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איוו השמעה? אני מעודד את הרוצחים?

רב שילנסקי (הליכוד):
הוא מעודד את אש"פ, את אלה שרוצחים נשים וילדים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה עוקר שם עם ממולתו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רוצחים בלבנון נשים וילדים.

רב שילנסקי (הליכוד):
אתה תשתוק.

יוסי שריד (המערך):
ראש ועדת האוטונומיה שלך הוא עסקן מפלגתי.

שר־ההקלאות א. שרון:

בענייני בטחון אני מציע קצת להגמיק את הטון. קצת רגע של אמת. אני מציע קצת רגע של אמת. מי שחושב שיש קיום לבקעת־הירדן, לישובי בקעת־הירדן, שמעל ראשם וישובים בפאדיל, בטובאס ועקרבה, לא רק שעושה שקר עם אחרים אלא עושה שקר מוחלט גם עם עצמו.

ואב כין (המערך):

אתה יודע שאתה אומר דברים לא־אחראיים. אינך שומע מה שאתה אומר. אינך מבין מה משמעותו של משפט אחד בעברית שאתה אומר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה משתמע מדבריך? שצריך לפנות את ישובי הבקעה ולפנות את ישובי השומרון.

שר־ההקלאות א. שרון:

ההצעה לסדר־היום אומרת: הפקעת אדמות פרטיות ביהודה ובשומרון.

נריאל רוזלוי (המערך):

צורת הדיבור שלך על ההתיישבות היא גוראה.

שר־ההקלאות א. שרון:

ההצעה לסדר־היום אומרת "הפקעת אדמות פרטיות", החלטת הממשלה מאתמול אינה אומרת "הפקעת אדמות פרטיות".

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית):
את זה היית צריך להגיד כל הזמן.

שר־ההקלאות א. שרון:

אני מציע שכל אחד יזכור את הנושא הזה. כאן מדברים על בטחון, והרשו נא לי לומר לכם: לפני יומיים נסעתי בלילה להקפות באלון־מורה. היו שם מספר

חושב שאתם עוזרים בקריאות-הביניים. ההחלטה של הממשלה היא חמורה ושעוררייתית לא בגלל הפקעת 4000 דונם, או 3000 דונם, ולא משום שמבחינים בין הפקעה ובין תפיסה, בין אדמות מעובדות וחצי-מעובדות, וכל הדברים היפים האלה, אלא משום שההחלטה נובעת ממשגה בסיסי בקונצפציה. לא צריך לכסות את הדבר. כל הפלפוליסטיקה הזאת לא תכסה את המעורמים. צריך לדבר על כך.

שר החקלאות, העלית פה על נס את נושא הבטחון. אני רוצה להיכנס למתן ציונים, אבל מי שתופס את בעיית הבטחון רק כממד הצר, הקטן והגיאוגרפי של קילומטר פה וקילומטר שם, יש לו תפיסה צרת-אופק בענייני בטחון. בטחון הוא חוק חברתי, חוק כלכלי, חוק צומח פנימי. מה אתם עושים? הממשלה בפעילותה וב- התנהגותה, קודם כל. עם אנשי גוש אמונים, אינה יוזמת אלא נסחפת, באה לאחר מעשה, ולאחר מכן אינה עושה דבר. כך היא תורמת להתפרקות המדינה, להתפרקות מוסרית. לית דין ולית דיין, איש הישר בעיניו יעשה. ואין עושים דבר כדי להקלות את חודו של המעשה. חוסר התגובה של הממשלה ואולת-היד שלה מוסיפים נדבך לאותה אנארכיה המשתלטת אצלנו ופושה בכל מקום ובכל אתר. זו הנקודה העיקרית פה ולא ההתמקחות וההתפלפלות אם זו אדמת טרשים או חצי-טרשים. האם זה מה שקובע? אני חוזר ואומר עוד פעם, אדוני שר החקלאות — אמרתי זאת כמה פעמים לראש הממשלה בישיבות ועדת החוץ והבטחון — קשה לי להתווכח עם אנשים מאמינים, עם אנשים המאמינים שארץ-ישראל צריכה להיות כולה שייכת לנו, אבל מי שמדבר על בטחון ומי שבשם הבטחון מצדיק את הדברים האלה — טועה ומטעה.

חיים קורפו (הליכוד):
למה?

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
כי זו פעולה אנטי-בטחונית, לפי דעתי.

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קרי-
את-ביניים)

אני מציע את דעתי, לא דעתם של האחרים.

אני רוצה לסיים בהעלאת אחת נוספת: אלה המאמינים, אלה החושבים, שקונצפציה זו היא נכונה — ואני אינני מבין אותה — צריכים לעשות חשבון נפש גם לגבי הצורה, לגבי העיתוי ולגבי האופן, איך עושים דברים; איזה נזק גורמים על-ידי החלטות שלפי דעתי יש להן ערך שולי.

אתם דיברתם על השלום. אני מודה שהשלום הוא ההישג של הממשלה הזאת. אני מצטער מאוד שהוא ההישג היחיד, והוא עומד בבדידותו המהירה מול כל הישג אחר. מה אתם עושים? — את ההישג הבודד והיחיד הזה, שהוא עדיין איננו מושלם וטרם הגיע לפרקו, אתם מסכנים. ואתם יודעים זאת. אתם מסתובבים בעולם. אין מי שמסתובבים בעולם יותר מהשרים שלנו. אתם נוסעים למצרים ואתם יודעים את הדבר. את הדבר היחיד שהשגתם אתם הולכים להכשיל.

אני מציע לדון על הנושא בוועדת החוץ והבטחון בשקט, ביישוב הדעת, לא בצורה דמאגוגית ולא בצורה מעליבה.

שזו תהיה טעות לדון בנושא במליאה. ההמחשה של הטעות היתה לנגד עינינו. עולים ומדברים שלא לעניין, אני משיבים לנושא, בצורה דמאגוגית, מעליבים חברי כנסת, מגמזים אותם. מי נתן למי רשות לתת ציונים על גודל ועל עמקות? על הפאזייה של האורות בלילה ושל בטחון אתווכח אתך. אין לך מה לחזור על נושא הבטחון ועל קונצפציה בטחונית.

שר-החקלאות א. שרון:
גם לך לא.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
גם לא לי וגם לא לך. דיברת בבטחון רב, "אני ואפסי עוד".

אני רוצה לגלות את אונם של חברי הכנסת על עניין שלא רציתי לדבר עליו במשך חודשים רבים. שר החקלאות סיפר פה שב-23 באוקטובר 1977 נתקבלה החלטה על שורה ארוכה של היאחזויות. כפי שאתם יודעים, ד"ש המאוחדת נכנסה לממשלה ב-25 באוקטובר. זו היתה מעין ישיבת הכנה. הואיל והיה הסכם קואלי-ציוני וידעו לקראת מה הולכים, הכינו את העניין וקיבלו החלטה. אני התמניתי לשמש חבר ועדת השרים להתייש-בות. היה הסכם על ארבע היאחזויות. זה מה שהיה ידוע לנו. והנה אחרי זמן קצר התברר שעלתה היאחזות שלא היתה ברשימה. אם זכרוננו אינו מטעה אותי, מדובר בקרני-שומרון.

רב שילנסקי (הליכוד):
ישוב יפה מאוד.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
אין מצדי התנגדות לשום ישוב. אני מדבר רק על בטחון ועל שלום. שאלתי את אחד השרים אם זכורה לו החלטה כזאת. הוא אמר שאינו זוכר, אבל ביקש שהות לבדוק את העניין. הוא עיין בפנקסו ומצא שבאותו יום לא היתה כלל ישיבה. ביררתי את העניין ומצאתי פרו-טוקול. מסתבר שבאותו יום לא היתה ישיבה אלא מין התייעצות טלפונית. הדברים נעשו מהר מאוד, כדי שתקיבענה עובדות.

(קריאה: זה שקר לכנסת.)

אני אומר דברים כהווייתם, כפי שידועים לי.

שר-החקלאות א. שרון:

אמרת דבר שאיננו אמת. לא התקיימה שום התיי-עצות טלפונית. היתה התייעצות פנים אל פנים במזכיר-רות הממשלה.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
לא היתה ישיבה פורמאלית באותו יום.

שר-החקלאות א. שרון:

עם כל הכבוד, על קרני-שומרון התקבלה החלטה עוד בסוכות 1977. הוחלט שהחל מ-1 בינואר 1978

היורר י. שמיר:

אדוני שר החקלאות, נעזוב את זה.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):

לא הבאתי את העניין אלא לשם המחשה מה זה דיוק ומה לא דיוק ומי מדייק בעניינים אלה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהעניין הוא רציני ביותר ולא צריך לגמד אותו בקריאות-ביניים. אינני

כאלה שקיבלו את דין עראפאת-אסאד-סאדאת — אמרי-קה —

דניאל רוזווליו (המערך):
מה אתה מדבר?

משה שמיר (בנא"י):

— שקיבלו את הדין והחליטו, שמלחמת ששת-הימים היתה אפיזודה חולפת בהיסטוריה היהודית, שארץ-ישראל השלמה היא אפיזודה חולפת וצריך לחזור כמקופלי זנב לגבולות הקודמים, והלוואי ונצליח להת-קיים — הם אומרים בנפשם — במסגרת הגבולות שלפני מלחמת ששת-הימים.

אין פירוש אחר לתביעה היום להעלות את הנושא של הפקעת אדמות פרטיות —

דניאל רוזווליו (המערך):
תפסיק להשמיע.

משה שמיר (בנא"י):

— כי בתוך מדינת ישראל, בגבולות הישנים ובשטחים ששותררו במלחמת ששת-הימים, נעשו הפקעות של אדמות פרטיות על-ידי ממשלות בישראל כאשר היה צורך בדבר. אלא מה? — אז האופוזיציה לציונות האק-טיביסטית חדרה והתפשטה בתוככי האופוזיציה הראשית במדינה. מי שאינו תומך בקואליציה עראפאת-אסאד-סאדאת-שריד —

דניאל רוזווליו (המערך):
תפסיק להשמיע.

משה שמיר (בנא"י):

אינני משמיע, אני קובע עובדה.

— מי שאינו תומך באותה קואליציה, חייב לשאול שאלה אחרת: האם ממשלת הליכוד עושה את כל הדרוש ליישוב חלקי ארץ ישראל ברבבות ובמאות אלפי יהודים, כפי שהיא חייבת? והתשובה על כך: לא, היא אינה עושה את כל הדרוש. היא איננה עושה בהתיישבות כפי שאיננה עושה בשום שטח אחר המוטל עליה. בעיית האדמות היא משנית אם קיימת מדיניות התיישבות והג-שמתה.

יש ביהודה ושומרון ועזה אדמות בלתי-מיושבות למכביר מסוג אותן האדמות שעליהן יושבים ישובים לתפארת החלוציות והגשמתה בארץ ישראל מראשית ההתיישבות.

ואב כץ (המערך):

אולי תספר איך הפרת היום חוק?

משה שמיר (בנא"י):

אמלא בקשתך ואספר. באיזור שכולו טרשים, אדמות טרשים שדוגמתן גאלה חניתה וגאלו ישובי הגליל העליון האחרים וגאלו ישובי גוש-עציון — —

ואב כץ (המערך):

ישובים אלה לא התנחלו על אדמותיהם של אחרים.

משה שמיר (בנא"י):

באזור זה, בכביש שנמצא בשליטת צבא הגנה לישראל, היתה תנועה פושית של ערבים והיה הסגר — בנוסת הסגר-הלון — על יהודים. בהסגר זה, כחבר כנסת וכיהודי, לא הייתי מוכן להכיר. ולכן יצאתי להז-דהות עם ההפגנה הציונית הנהדרת של מתיישבי גבעון שתבוא לידי הגשמה — —

היו"ר י. שמיר:

חברי-הכנסת שריד, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

יוסי שריד (המערך):
לא.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

לפנינו שלוש הצעות: האחת — לקיים דיון בכנסת; השנייה — להסיר את הנושא מסדר-היום; השלישית — להעביר את הנושא לוועדה. נעבור להצבעה.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום —

בעד ההצעה לקיים דיון במליאה —
(ק ר י א ו ת : בבקשה למנות את הקולות.)

היו"ר י. שמיר:

גמנה את הקולות.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה לקיים דיון במליאה — 35

בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום — 45

נמנעים — 3

ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שמיר, להנמקת הימנ-עות סיעתו מהצבעה.

משה שמיר (בנא"י):

אדוני היושב-ראש — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ביקשתי למסור הודעה בשם הנמנעים.

היו"ר י. שמיר:

חברי-הכנסת שמיר ביקש קודם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לפי הסדר סיעתנו קודמת.

היו"ר י. שמיר:

ובכן, טעיתי.

משה שמיר (בנא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מי שדיבר היום בשם המערך נגד הפקעת אדמות פרטיות הוא פשוט בעד נוסחת עראפאת-אסאד-סאדאת התובעים נסיגה מוחלטת של ישראל לגבולות שלפני מלחמת ששת-הימים כשלב במלחמה נגד עצם קיומה של מדינת ישראל.

אינני מאשים את המערך כולו שהוא כזה. אבל יש במערך, לצערי הרב, ושמאלה ממנו ואולי גם בליכוד,

איננה מדינת ישראל למרות הסיפוח שבטל ביטול בעתיד. אין בעיה של קרקע פרטית או לא פרטית. אנחנו יכולים לחיות בבטחון, בשלום, בשיגשוג כלכלי בקווי ה-4 ביוני 1967 ונהיה יותר חזקים מוסרית, כלכלית וחברתית מאשר היום. תפשת מרובה לא תפשת.

אין גם נימוק כזה כפי שהיה בפי שר החקלאות לגבי המערך. הוא אמר, ומבחינה זו בצדק: אחם, המערך, הייתם בשלטון, גם אתם הפקעתם אדמות בשטחים הכבושים, גם אדמה פרטית. זה נכון. אבל ממשלת המערך, כתוצאה מההתעלמות מהעם הפלשתינאי, הביאה למלחמה. הליכוד עושה את הדברים האלה בצורה קיצונית פי כמה, בצורה יותר חריפה, יותר חמורה.

לכן זה לא יכול להיגמר אלא בהתפוצצות במזרח-התיכון. ואנחנו דואגים לעם הזה, לעם שלנו, שלא ניהפך עוד פעם לבתי-קברות. אתם מתעלמים מזה. זה הורס את המוראל ואת הכלכלה, כי אתם משקיעים הכול למען הכנת המלחמה הבאה. בהתנחלויות עצמן משקיעים מיליארדים. דיברו פה על המיליונים לסילוק זמני של אנשי גושי-אמונים, אבל כל ההתנחלויות האלה עולות מיליארדים, בזמן שיש פה עוני משוער בשכונות, בזמן שיש פה פרעלים שאינם יכולים לא רק לא לגמור את החדש, אלא אפילו חצי חדש, בזמן שמקצצים בבניית בתי-חולים ובתי-ספר. באותו זמן אתם מקציבים מיליארדים נוספים להתנחלויות.

אנחנו מתנגדים לזה בכל תוקף וקוראים לחברי הכנסת שישנו ושאנו פה ולציבור מחוץ לכנסת: אנחנו, כל אלה שמתנגדים להתנחלויות, להכנת מלחמה חדשה, לאסון למדינת ישראל, לפאשיסם, צריכים להתלכד וליצור חזית מאוחדת נגד הפאשיסם, נגד ההתנחלויות, נגד סכנת המלחמה, ולערוך בחירות חדשות כדי לסלק את הממשלה הזאת שהיא היום מיעוט בעם, והמיעוט הזה כופה את רצונו. העם אינו רוצה עוד בממשלה הזאת.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזנלוי, להודעה אישית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גם אני ביקשתי רשות הדיבור להנמקת הימנעות.

הי"ר י. שמיר:

לא ביקשת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מודיע לך שביקשתי.

הי"ר י. שמיר:

לא ביקשת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

האם אתה רוצה שאביא לך עדים?

הי"ר י. שמיר:

לא שמעתי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני, אילו היו הרמקולים פועלים היית שומע את חברי-הכנסת שמיר אתה שומע גם בלי רמקול.

הי"ר י. שמיר:

אתה אינך זקוק לרמקול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
החיילים היו בעיניו חיילים בריטיים.

משה שמיר (בנא"י):

הקושי לגבי אדמות פרטיות והפקעתן נוצר על-ידי כך ממשלת ישראל קבעה את מיקום ההתנחלויות בארץ ישראל לפי הוראותיה של ממשלת ארצות-הברית ועל-ידי האילוף האבסורדי להסוות את ההתיישבות במחנות צבא, שאלמלא כן, אילו היתה תכנית-אב רצינית, יש אדמות ויש שטחים שאפשר להתיישב בהם.

ולאחרונה, קיים חוק ירדני-נאצי הפוסק פסק-דין מוות על כל מי שמוכר אדמותיו ליהודים, בהדגשה: ליהודים בלבד. אילמלא היה חוק זה אפשר היה לקנות אדמות, נכסים ובתים בארץ ישראל זו של יהודה ושומרון ורמת-גוש-אמונים כמו שבשנים היפות של ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל קניו אדמות מבעלים פרטיים. יושבים כאן שלושה אנשים מישובים שאדמותיהם נקנו מבעלים ערבים. אילמלא האיום הזה של פסק-דין מוות על מוכרי אדמות פרטיות, כל הבעיה לא היתה קיימת.

על ממשלת ישראל להחיל את החוק של מדינת ישראל על כל ארץ ישראל ובעיות אלו ואיומים אלה ייעלמו כלא היו.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצבענו בעד דיון במליאה, נמנענו בהצבעה על העברת הנושא לוועדת החוץ והבטחון, משום שהעניין הזה הוא החשוב ביותר מכל העניינים העומדים לפני עם ישראל. ההתנחלויות של גושי-אמונים בגיבוי הממשלה הן קודם כול חסימת כל דרך לשלום, קידום כול הן במשרות הגברת סכנת המלחמה; שנית, ההתנחלויות האלה תוך מעשי אלימות וטרור מצד גושי-אמונים ותוך חיפוי של הממשלה שלא העמידה למשפט את המתפרעים, פירושן סכנה לדמוקרטיה. לא רק טרור בשטחים הכבושים, פריצה לבתים פרטיים והתעללות בחושבים בתפיסת אדמותיהם, אלא סכנה לכל החירויות הדמוקרטיות במדינת ישראל, סכנת פאשיסם.

הנאום של מי שמכונה שר החקלאות היום בכנסת הוא נאום מאיים על חברי הכנסת, על הציבור, נאום פאשיסטי מובהק. אני יכול להביא ציטאטות מדבריו של מוסוליני באיטליה בזמן כיבוש חבש על-ידי הצבא האיטלקי, אותם הדיבורים ההיפרי-פאשיסטיים הפאשיסטיים. ובמה זה נגמר? כל האימפריות נפלו. אין עכשיו שום אימפריה בעולם חוץ משרידים עלובים שהם זמניים. ומי שחושב שבכוח הנשק האמריקני ובכוח הצבא הישראלי נוכל לחסל עם שלם בסוף המאה העשרים, הוא מטורף פאשיסטי, הוא אינו משרת את מדינת ישראל, הוא מסכן את עצם קיומה של מדינת ישראל ומבודד אותה בעולם.

חברי הכנסת, האמריקנים ניסו להשתלט על וייטנאם ושלחו צבא אדיר, ומה היום? מפלג, כשלון. אינני רוצה שזכאן זה ייגמר במפלג צבאית של ישראל בסופו של דבר. לכן אנחנו צריכים להיות שפויים, וכשנשמעים מלים כמו "אנחנו לא נפקיע קרקע פרטית אלא קרקע של המדינה", אני שואל: איו מדינה? הלא הגדה המערבית איננה מדינת ישראל, גם ירושלים המזרחית

ה. הודעה אישית של חבר-הכנסת ד. רוזוליו

שורשנה ארכלי-אלמזולינו (המערך):
זו הודעה אישית, מה אתה מתערב?

היו"ר י. שמיר:
אין מפסיקים הודעות אישיות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מי אמר?

היו"ר י. שמיר:
אני מבקש ממך להפסיק.

דניאל רוזוליו (המערך):
שר החקלאות, יכולה להיות דעתו אשר תהיה, אך בסיון להשמיט את הקרקע תחת שליחותם של מתיי-
שבים תוך כדי השמצת, שליחי ציבור ותנועות אין לזה
את דוגמה בחיים ציבוריים תקינים. הנני מגנה את
הנוסח ואת תוכן הדברים של שר החקלאות וקורא למת-
ישיבים בבקעה וברמה ובאזורי בטחון נוספים להמשיך
בשליחותם ההתיישבותית חרף דבריו של שר החקלאות.

היו"ר י. שמיר:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזוליו, להודעה אישית.

דניאל רוזוליו (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות הדברים
של שר החקלאות בנושא ההתיישבות והבטחון הטלת
דופי על נבחרים, על תנועות ועל מתיישבים, אני רואה
חובה לעצמי לומר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים:
עמדת התנועות ההתיישבותיות ברובן היא כי ההתיישבות
בבקעה ובגולן מעצבת ומייצבת את גבולות הבטחון
ומשרתת בעניין זה שליחות לאומית ממדרגה ראשונה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
גם זה "באבע מעשיות".

היו"ר י. שמיר:
חבר-הכנסת פעיל, יש גבול. אני מבקש אותך
לשתוק. אתה עובר כל גבול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
איזה גבול אני עובר?

ו. הצעה לסדר-היום

הפקעת אדמות פרטיות ביהודה ובשומרון

שלא לעניין, וזה כבר סיפור אחר — מי ששמע את
תוכן דבריו ראה לנגד עיניו שר של גוש-אמונים, שר
של "תנועת התחיה", שר היושב בממשלת ישראל
ומטרפד את כל מה שהיא עצמה חתמה עליו באישור
הכנסת. והשאלה הנשאלת: אם אכן זה הדבר גלוי ושר
זה אינו מסולק מן הממשלה, אין זאת אלא שאלה הם
פניה המסויימים של הממשלה בכיוון מסויים. זאת
אומרת, שאנו עוסקים בממשלת כחש, בממשלת מלחמה,
בממשלה שבתוקף לחץ בין-לאומי חתמה על צעד שכול
אולי להתפתח עדיין בכיוון שלום, אך במו ידיה עושה
כל מה שאפשר כדי שבשאלה הפלשתינאית, בשאלת
הגדה, בשאלת הרצועה, תימנע כל אפשרות לקיים את
ההסכם שהיא עצמה חתמה עליו.

אני מסכים עם חבר-הכנסת מאיר עמית, שאמר
דברי טעם, שבשביל לדון בבעיה זו טוב לדבר בנחת
ובשקט בוועדת החוץ והבטחון, אבל בממשלה זו אם
הדיון לא יהיה פומבי יש סכנה רבה שהיא תצליח
במעשיה.

היו"ר י. שמיר:
ישיבה זו נעולה.

היו"ר י. שמיר:
אני לא ראיתי שחבר-הכנסת פעיל ביקש רשות
לנמק הימנעות, גם במזכירות לא ראו, אבל אני מאמין
לו ואני נותן לו את רשות הדיבור.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנעתי בהצבעה
רק על ההצעה של חבר-הכנסת עמית שדנה בהעברת
הנושא לוועדה. אסביר את נימוקי בקיצור נמרץ.

באשר לתוכן, אני מזדהה עם כל מה שאמר פה חבר-
הכנסת עמית. כל הבעיה אינה בעיה של הפקעת קרקעות;
היא בעיה פוליטית ממעלה ראשונה והיא עוסקת במאבק
על השגת השלום ובנסיגנות של חוגים בישראל לטרפד
את הסכמי קמפ-דייוויד. אילו היה זה רק גוש-אמונים,
לגיטימי, אפשר להיאבק אתם. זכאית תנועה, שרואה את
עצמה תנועה משיחית לטעון ולהפגין. החמור הוא שב-
עצם — אגיד זאת בעדינות — כל ממשלת ישראל או
לפחות מספר שרים בממשלת ישראל פועלים יחדיו
עם גוש-אמונים, בתיאום, בתכנית, בתיכנון, בהקצבת
כספים. ומי ששמע היטב את דבריו של שר החקלאות כאן —
פרט לדברי ההבל שלו שעניינים לגמד, להקטין ולהתווכח

נספחות

סדרי-היום לשיבה ונ"ח

1. מצבן הכספי של הרשויות המקומיות.
2. הפקעת אדמות פרטיות ביהודה ובשומרון.